

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΛΗ'

ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. 72.18.308

15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1989

ΑΡΙΘ. 5

== ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ==

Ἄρθρο εὐαγγελισμοῦ τοῦ Γένους τῶν Ἑλλήνων. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Χριστιανισμός καὶ Φεμινισμός. — Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Μηνύματα Τριωδίου. — Ἰωάννου Φουντούλη, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικές, κανονικές καὶ ἄλλες ἀπορίες. — Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου, Κοπιῶνες καὶ πεφορτισμένοι. — Ἀρχιμ. Εὐθ. Ἐλευθεριάδου, Διὰ νὰ μὴ λησμονῶμεν τὰς ἔθνο-θηρσκευτικὰς ἐπετείους. — π. Ἀντ. Ἀλεβιζοπούλου, «Ὑπεραγορὰ θρησκείας». — Μαρίας Ματζάρη - Μιχαήλ, Ἡ πρεσβυτέρα - σύζυγος. — Πρωτοπρ. Σερ. Φαράσσογλου, Ἀπὸ τὴν τάξη καὶ ψαλμωδία στὸν πατριαρχικὸ ναὸ ΚΠόλεως. — Ἐπίκκιρα.

● ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἀθήναι, Ἰασιῶν 1 — Τηλ. 72.10.734 ● Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Ἰωάννης Μιχαήλ, Ἀριστοτέλους 179, 112 51 Ἀθήναι.

Ο ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ἄρθρο εὐαγγελισμοῦ τοῦ Γένους τῶν Ἑλλήνων. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Χριστιανισμός καὶ Φεμινισμός. — Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Μηνύματα Τριωδίου. — Ἰωάννου Φουντούλη, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικές, κανονικές καὶ ἄλλες ἀπορίες. — Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου, Κοπιῶνες καὶ πεφορτισμένοι. — Ἀρχιμ. Εὐθ. Ἐλευθεριάδου, Διὰ νὰ μὴ λησμονῶμεν τὰς ἔθνο-θηρσκευτικὰς ἐπετείους. — π. Ἀντ. Ἀλεβιζοπούλου, «Ὑπεραγορὰ θρησκείας». — Μαρίας Ματζάρη - Μιχαήλ, Ἡ πρεσβυτέρα - σύζυγος. — Πρωτοπρ. Σερ. Φαράσσογλου, Ἀπὸ τὴν τάξη καὶ ψαλμωδία στὸν πατριαρχικὸ ναὸ ΚΠόλεως. — Ἐπίκκιρα.

Ἄρθρο εὐαγγελισμοῦ τοῦ Γένους τῶν Ἑλλήνων. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Χριστιανισμός καὶ Φεμινισμός. — Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Μηνύματα Τριωδίου. — Ἰωάννου Φουντούλη, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικές, κανονικές καὶ ἄλλες ἀπορίες. — Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου, Κοπιῶνες καὶ πεφορτισμένοι. — Ἀρχιμ. Εὐθ. Ἐλευθεριάδου, Διὰ νὰ μὴ λησμονῶμεν τὰς ἔθνο-θηρσκευτικὰς ἐπετείους. — π. Ἀντ. Ἀλεβιζοπούλου, «Ὑπεραγορὰ θρησκείας». — Μαρίας Ματζάρη - Μιχαήλ, Ἡ πρεσβυτέρα - σύζυγος. — Πρωτοπρ. Σερ. Φαράσσογλου, Ἀπὸ τὴν τάξη καὶ ψαλμωδία στὸν πατριαρχικὸ ναὸ ΚΠόλεως. — Ἐπίκκιρα.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΦΕΜΙΝΙΣΜΟΣ*

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

7. Δείγματα χριστιανικοῦ φεμινισμοῦ.

Πολύ προτοῦ νὰ φουντώσῃ τὶς τελευταῖες δεκαετίες τὸ γυναικεῖο κίνημα καὶ μάλιστα προτοῦ τὸ κίνημα αὐτὸ νὰ συνδεθῇ με ἀριστερές ἐπαναστατικὲς βλέψεις· πολὺ προτοῦ νὰ ἐκδοθοῦν εἴτε τὸ σὲ πολλοὺς κοινωνικοὺς τομεῖς ἀπελευθερωτικὸ γιὰ τὶς γυναῖκες τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως βιβλίον μιᾶς ρωσικῆς κολλεκτίβας ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ γυναῖκα καὶ ἡ Ρωσία», εἴτε τὰ ἀντιφαστικῶν καὶ συμπληρωματικῶν περιεχομένου φεμινιστικὰ βιβλία τῆς Σιμόν ντὲ Μπωβουάρ, τὰ ὅποια πολλὰς ἑλληνίδες φεμινίστριες συχνὰ ἀναμνησκάζουσι ἀκρίτως — πολὺ λοιπὸν προτοῦ νὰ γίνουσι ὅλα αὐτά, στὴν μὲν ὑπόδουλη Ὁρθόδοξη Ἑλλάδα ἤδη τὸν ἰστ' αἰῶνα ἔχομε τὴ ρηξικέλευθη καὶ πρωτοποριακὴ φεμινιστικὴ δράσι τῆς ἁγίας Φιλοθέης, ἡ ὅποια φροντίζει γιὰ τὴ γενικὴ μόρφωσι καὶ γιὰ τὴν ἐπαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ὑποδούλων Ἑλληνίδων, στοὺς δὲ ἀμερικανικοὺς ἢ εὐρωπαϊκοὺς χριστιανικοὺς κύκλους ἤδη ἀπὸ τὸ ἰζ' αἰῶνα παρουσιάσθησαν ἔντονα χριστιανικὰ φεμινιστικὰ αἰτήματα εἴτε γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν σκλάβων γυναικῶν, εἴτε γιὰ τὴν ἐπαγγελματικὴν ἀποκατάστασιν τῶν ἀποφυλακισομένων νεανίδων, εἴτε γιὰ τὴν βελτίωσιν τῶν συνθηκῶν ἐργασίας, ἀμοιβῆς, μορφώσεως καὶ νομικῆς προστασίας τῶν καταπιεζομένων ἐργατριῶν, ὅπως σὲ ὑποσημειώσεις τοῦ βιβλίου τοῦ «Τὸ Κεφάλαιον» ὁμολογεῖ περιστατικῶς καὶ αὐτὸς ὁ Marx.

Εἶναι γνωστὰ ἔπειτα τὸ πλούσιον ὑπὲρ τῶν γυναικῶν ἐκπαιδευτικὸν καὶ φιλανθρωπικὸν ἔργον τῶν ρωμαιοκαθολικῶν γυναικείων ταγματῶν (λ.χ. τῶν ταγματῶν τῶν ἀδελφῶν τοῦ ἐλέους, ποὺ ἰδρύθησαν τὸν ἰζ' αἰῶνα ἀπὸ τὸν ἅγιον Βικέντιον τοῦ Παύλου ἢ ἀπὸ τὸν ἅγιον Κάρολον τὸν Βορρομαῖον)· ἡ ὄθησις πρὸς γυναικεῖαν ἐκπαίδευσιν καὶ διακονίαν κατὰ τοὺς

χρόνους τῆς Διαφωτίσεως (λ.χ. ἀπὸ τὰ βιβλία τοῦ Fr. Ehrenberg ἢ τῆς Maria Wollstonecrafts)· τὸ παιδαγωγικὸν ἔργον τῆς Luise Scheppler (ἰθ' αἰών)· τὸ ὑπὲρ τῆς μορφώσεως καὶ ἀξιοποιήσεως τῶν χαρισμάτων τῶν γυναικῶν ἔργον τῆς «μητέρας τῶν φυλακισμένων» Ἐλισάβετ Φράϊ (Fry), τῆς Ἀμαλίας Ζίβεκινγκ (Sieveking), τῶν ἰδρυτῶν περιφῆμων ἀδελφοφίτων διακονισσῶν Θεοδώρου Φλῆντνερ (Fliedner) καὶ Βίλελμ Λόε (Löhe) (ἰθ' αἰών), τῆς ἡρωίδος τῆς Κριμαίας Φλῶρενς Νάϊτινγκεϊλ (Nightingale), ἡ ὅποια ἀνεκαίνισεν τὸ νοσοκομειακὸν ἔργον (ἰθ' - κ' αἰών) καὶ πολλῶν ἄλλων³¹.

Ἀξιομνημόνευτη εἶναι καὶ ἡ ὀργανωμένη χριστιανικὴ φεμινιστικὴ κίνησις στὶς διάφορες ἡπείρους. Ἔτσι λ.χ. θὰ ἤμπορούσαμε νὰ μνημονεύσωμε τὴ διεθνῆ συνομοσπονδία τῶν Χριστιανικῶν Ἐνώσεων Νεανίδων (X.E.N.), ποὺ ξεκίνησαν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος με σαφῆ διακήρυξιν τῶν καταστατικῶν τους, ὅτι τὸ ἔργον τους εἶναι θεμελιωμένον ἐν τῇ Βίβλῳ καὶ ἐν τῇ Ἁγίῳ Πνεύματι κοινωνία ἀγάπης πρὸς τὸν Ἰησοῦ Χριστὸν ὡς Κύριον καὶ Σωτῆρα. Ἀς θυμηθοῦμε ἔπειτα τὴν πρώτην Γενικὴν Συνέλευσιν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν τῷ Ἀμστερταμ τὸ 1948, ποὺ διακήρυξε, ὅτι «ἡ Ἐκκλησία ὡς τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ συνίσταται ἐξ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν», ποὺ ἔχουν ὑποχρέωσιν νὰ συνεργάζωνται ὑπεύθυνα «γιὰ νὰ δοξάζουν τὸν Θεὸν καὶ νὰ πραγματοποιοῦν μαζὶ τὸ θέλημά Του».

Τὸ 1975 ἐν τῇ Nairobi τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν κατήρτισεν πρόγραμμα σπουδῶν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ κοινωνία ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν μέσα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ». Ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, μετὰ τὴν συνεδρίασίν της ἐν τῇ Sheffield τὸ 1981, συνέ-

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 67 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 4 τεύχους.

31. Περισσότερα σχετικῶς βλ. ἐν: Εὐαγγέλου Δ. Θεοδωροῦ, Ἡρωίδες τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης — Αἱ Διακονίσσαι διὰ τῶν αἰώνων, Ἀθήναι 1949.

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΡΙΩΔΙΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΚΥΡΙΑΚΩΝ ΤΟΥ ΤΡΙΩΔΙΟΥ

Α' ΑΠΟ ΤΑ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ ΤΗΣ Θ. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν
κ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

3. Η ΕΥΣΠΛΑΓΧΝΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΜΑΡΤΩΛΟΥΣ

«Θύσιος ὁ υἱὸς μου νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε,
καὶ ἀπολωλὸς ἦν καὶ εὐρέθη».

(Λουκ. 15,24)

Ὅλες οἱ γλῶσσες ἐὰν ἐχρησιμοποιοῦντο, καὶ ὅλη ἡ φαντασία τῶν ἀνθρώπων ἐὰν ἐπεστρατεύετο, δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ περιγραφῆ ἡ εὐσπλαγγνία τοῦ Θεοῦ μὲ ὅσον ὑπέροχον μεγαλεῖον τὴν περιγράφει ἡ θαυμασία παραβολὴ τοῦ Κυρίου περὶ τοῦ Ἀσώτου υἱοῦ, τὴν ὁποῖαν ἠκούσαμεν σήμερον.

Πράγματι! Εἶναι νὰ θαυμάζη κανεὶς τὴν ἀπειρον εὐσπλαγγνίαν τοῦ Θεοῦ ἀπέ-

ναντι τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὅταν ἐκτρέπεται, πρῶτον, εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἁμαρτίας, καὶ ὅταν, κατόπιν, εὐρίσκη τὴν ὁδὸν τῆς μετανοίας.

1. Ἴδου ὁ ἄσωτος υἱὸς τῆς παραβολῆς· παρουσιάζεται γνήσιος ἐκπρόσωπος τῆς ὅλης νοστροπίας καὶ τῆς τακτικῆς τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀνθρώπου. Τὸν ἀκούετε; «Πάτερ δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας». Αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτον δεῖγμα τῆς ἐκτροπῆς του. Ἐκδήλωσις καθαροῦ ἐγωϊσμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ πάντοτε τὴν πρωταρχικὴν ρίζαν τῆς ἁμαρτίας. Ἡ ἁμαρτία, κατὰ κανόνα, ξεκινᾷ ἀπὸ ἓνα ἐγωϊσμόν. Κάποια τάσις ἐγωϊστικῆ ὠθεῖ συνήθως τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὴν ἁμαρτίαν.

στησε σὲ ὅλες τὶς Ἐκκλησίες-μέλη του νὰ θέσουν σ' ἐφαρμογὴ τὸ πρόγραμμα αὐτό.

Καὶ ἡ Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν «Πίστις καὶ Τάξις» (Faith and Order) συνεχῶς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εὐκαιρῶς-ἀκαιρῶς ἀσχολεῖται μὲ τὰ ζητήματα τοῦ Χριστιανικοῦ Φεμινισμοῦ. Ἡ Ἐπιτροπὴ αὐτὴ τὸ μὲν 1978 διακήρυξε τὴν ἀνάγκη νὰ κατανοήσωμε τι σημαίνει πρακτικῶς ὅτι ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἔχομε δημιουργηθῆ ἀπὸ κοινοῦ κατ' εἰκόνα Θεοῦ, τὸ δὲ 1982 ἔκαμε στὴ Lima ἀπολογισμὸ τῆς προόδου τῶν σχετικῶν μελετῶν. Τὸ ἴδιο ἔγινε μετὰ ταῦτα σχεδὸν κάθε χρόνο σὲ διάφορες διασκέψεις εἴτε τῆς ὀλομελείας τῆς Ἐπιτροπῆς (στὸ Stavanger τῆς Νορβηγίας), εἴτε τῶν μελῶν τῆς Διαρκοῦς (Ἐκτελεστικῆς) Ὑποεπιτροπῆς τῆς (ὅπως λ.χ. στὸ Potsdam τῆς Ἀνατολικῆς Γερμανίας ἢ στὸ Παρίσι ἢ στὴ Mahadagonda τῆς Ἰσπανίας).

Σ' ὅλες αὐτὲς τὶς οἰκουμενικὲς ἐκδηλώ-

σεις οἱ ἐκπρόσωποι τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἴμεθα συχνὰ ὑποχρεωμένοι νὰ φροντίζωμε γιὰ τὴν τροχοπέδησι, τὸ φρενάρισμα τῶν σχετικῶν προγραμματισμῶν καὶ διατυπώσεων, διότι σήμερα ἡ φεμινιστικὴ ἐκρηξις μέσα στοὺς κόλπους τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν κατὰ τὸ μέγιστο μέρος αὐτῆς δὲν ἀναπηδᾷ πηγαίως καὶ ἔσωθεν ἀπὸ ὑπαρξιακὴ ἀνάγκη τῶν πολυπληθῶν Χριστεπωνύμων πληρωμάτων, ἀλλὰ στὶς περισσότερες περιπτώσεις ἔχει ὡς γενεσιουργὸν αἰτία τῆς μίαν πίεσι ἔξωθεν. Ἡ πίεσις αὐτὴ ἀσκειῖται εἴτε ἐκ μέρους τοῦ «γυναικείου κινήματος», ποῦ ὤθησε φεμινίστριες καὶ φεμινιστὰς νὰ προβάλλουν τὴ λεγομένη «φεμινιστικὴ θεολογία», εἴτε ἐκ μέρους τῶν Ἐκκλησιῶν ἐκείνων, ποῦ ἔχουν ἤδη εἰσαγάγει καὶ ἐπιδιώκουν νὰ πείσουν καὶ ἄλλες Ἐκκλησίες νὰ εἰσαγάγουν καὶ αὐτὲς τὴν χειροτονία τῶν γυναικῶν καὶ νὰ καθιερώσουν τὴν εἰσοδό τους ἀκόμη καὶ στὶς ἀνώτερες βαθμίδες τῆς ἱερωσύνης.

“Όταν δὲ ὁ πατὴρ τοῦ ἀσώτου συγκατετέθη καὶ τοῦ ἔδωσε τὸ μερίδιον τῆς περιουσίας πού τοῦ ἀνῆκε, ὁ νέος «ἀ ν ε χ ῶ ρ η σ ε ν εἰς χ ῶ ρ α ν μ α κ ρ ᾶ ν». Φεύγει μακριὰ, διότι δὲν ἀνέχεται τὴν πατρικὴν κηδεμονίαν. Θέλει ἀσυδοσίαν. Ἴδου πάλιν ἡ νοστορία τοῦ ἀνθρώπου πού ἀκολουθεῖ τὸν δρόμον τῆς ἁμαρτίας. Θέλει νὰ μὴ αἰσθάνεται τὸν ἔλεγχον τοῦ Θεοῦ. Ἄν ἦτο δυνατόν, νὰ φύγη μακριὰ ἀπὸ τὴν ἐποπτεῖαν τοῦ Θεοῦ. Ζητεῖ τελείαν χειραφέτησιν καὶ γίνεται ἀποστάτης ἀπὸ τὸν Θεόν.

Ἐπειτα, ὁ νέος αὐτὸς «δ ι ε σ κ ὀ ρ π ι σ ε τ ῆ ν ο ὑ σί α ν α ὑ τ ο ὦ ζ ῶ ν ἀ σ ῶ τ ω ς». Ὡθούμενος ἀπὸ τὸν ἐγωϊσμὸν καὶ ἀπὸ τὴν διάθεσιν τῆς ἀποστασίας, φθάνει εἰς μίαν ζωὴν ὄχι μετρημένην. Αὐτὸ τὸ περιληπτικώτατον «ζ ῶ ν ἀ σ ῶ τ ω ς» πού ἀναφέρεται εἰς τὴν παραβολὴν ἔχει τὴν σημασίαν πλήθους ἠθικῆς ἀποχαλινώσεως καὶ ἐξαχρειώσεως καὶ κατασπαταλήσεως γενικῶς. Κατὰ κυριολεξίαν δὲ ἡ ζωὴ ἢ ἄσωτος παρουσιάζει ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἀποκλείει ἢ ἀπυθνεῖ τὴν σωτηρίαν, ἄνθρωπον πού δὲν θέλει νὰ σωθῆ.

Ἄλλὰ, ἐνώπιον τῶν διαθέσεων καὶ τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν τοῦ ἀσώτου, ὁ πατέρας του (ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ὁποίου ἡ παραβολὴ ἐννοεῖ τὸν Θεὸν τὸν εὐσπλαγγχον) παρουσιάζει μίαν ἀνοχήν καὶ συγκατάθεσιν πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ νεωτέρου υἱοῦ, τὰς ὁποίας καὶ ἱκανοποιεῖ. Θέλει ὁ υἱὸς νὰ φύγῃ· καὶ ὁ πατέρας τὸν ἀφίνει ἐλεύθερον νὰ τὸ πράξῃ. Αὐτὴ εἶναι ἡ παιδαγωγικὴ μέθοδος τοῦ Θεοῦ. Κανένα δὲν περιορίζει οὔτε δεσμεύει. Ἀφίνει τὸν ἄνθρωπον νὰ ἐκλέξῃ ἐλεύθερα τὸν δρόμον πού θέλει ν’ ἀκολουθήσῃ. Τὴν ἐλευθερίαν, πού ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς τὸν ἄνθρωπον, πρῶτος Ἐκεῖνος τὴν θεωρεῖ ἀπαραβίαστον. Ἐν τῇ εὐσπλαγγχίᾳ Του μακροθυμεῖ πρὸς τὰς ἐκδηλώσεις ἐγωϊσμοῦ, ἀποστασίας, ἀκόμη καὶ ἀσωτείας καὶ ἀπορρίψεως τῶν σωτηρίων Του ἐντολῶν. Καὶ μᾶς ἀφίνει νὰ γευθοῦμε τὰ «ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας», ἀναμένων νὰ συνετισθῶμεν δι’ αὐτῶν καὶ νὰ μετανοήσωμεν. Εἶναι ἕνας τρόπος τῆς «π α ι δ ε ἰ α ς Κ υ ρ ῖ ο υ» διὰ τοῦ ὁποίου προκύπτουν πολὺ θαυμάσια ἀποτελέσματα.

2. Ἴδου πάλιν ὁ ἄσωτος υἱὸς τῆς παραβολῆς· ἐφυγε καὶ ἐσκόρπισεν ἀσώτως τὸ πᾶν. Κάποτε ὅμως «ἦ ρ ξ α τ ο ὑ σ τ ε ρ ε ἴ σ θ α ι». Τὸ ἀρχοντόπουλο ἐγνώριζε τώρα τὴν πείναν καὶ τὴν δυστυχίαν. Καὶ ὁ υἱὸς τοῦ πλουσίου πατρός ἐφθασεν εἰς τὸ κατάντημα τοῦ χοιροβοσκοῦ. Ἐφθασεν εἰς μίαν ἀθλιότητα ἐλευσίνην. Αὐτὰ εἶναι τὰ «ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας», ὡς ἐλέχθη. Ἡ ζωὴ τῆς ἁμαρτίας φαίνεται ἐλκυστικὴ καὶ εὐχάριστη στὴν ἀρχήν. Ὑστερα ὅμως ἀρχίζουν οἱ ἀπογο-

τεύσεις καὶ ἀκολουθοῦν οἱ θλίψεις καὶ συνεχίζουσι πλεῖστες ὅσες συνέπειες ὀδυνηρές. Διότι οἱ ἁμαρτίαι δὲν ἀπομακρύνουσι ἀπλῶς τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸν ὑποδουλώνουσι εἰς τὸ κακόν, μὲ ὅλα τὰ δυσάρεστα ἐπακόλουθα. Ὅπως δὲ ὁ νεώτερος υἱὸς τῆς παραβολῆς κατήντησε νὰ γίνῃ δούλος, ἐδεβαίωσε τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ὅτι καὶ «π ᾶ ς ὁ π ο ι ῶ ν τ ῆ ν ἁ μ α ρ τ ῖ α ν δ ο ὕ λ ὸ ς ἔ σ τ ι τ ῆ ς ἁ μ α ρ τ ῖ α ς» καὶ μὲ πολλὴν δυσκολίαν ἀπαγκιστρώνεται ἀπὸ αὐτὴν, διὰ νὰ εὑρῇ τὸν δρόμον τῆς μετανοίας καὶ τῆς ἐπιστροφῆς πρὸς τὸν Θεόν.

Διὰ νὰ εὑρῇ ὁ ἄσωτος τὸν δρόμον αὐτόν, ἔπρεπε νὰ συνετισθῆ καὶ νὰ συνέλθῃ. Ὅπως λέγει ἡ παραβολὴ «εἰ ς ἑ α υ τ ὸ ν ἐ λ θ ῶ ν». Δηλαδή, ὅταν ἦλθε πάλιν εἰς τὰ μυαλά του· τὸ ὁποῖον σημαίνει, ὅτι μέχρῃς ἐκεῖνης τῆς στιγμῆς ἐνεργοῦσε ἀπερίσκεπτα καὶ ἦτο ἀσύνητος ἢ τακτικὴ του.

Ἄλλὰ ἡ εὐσπλαγγχία τοῦ πατρός ἤξευρε νὰ χρησιμοποίησιν καὶ αὐτὰ τὰ «ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας» ὡς συντελεστὰς ἀγορθώσεως καὶ συμμορφώσεως τοῦ ἀσώτου υἱοῦ. Καὶ ἐδῶ πράγματι θαυμάζει κανεὶς τὴν ἄπειρον εὐσπλαγγχίαν τοῦ Θεοῦ. Διότι, ἐν ᾧ μᾶς ἀφίνει νὰ δοκιμάσωμεν τὴν ζωὴν, ὄχι ὅπως Ἐκεῖνος ὀρίζει, ἀλλ’ ὅπως ἡμεῖς θέλομεν, ἐν τούτοις, ἐπειδὴ εἶναι Πατέρας μας (καὶ ὁ πατέρας πονεῖ πάντοτε διὰ τὰ παιδιά του, ἔστω καὶ ἂν αὐτὰ εἶναι ἀτίθασα καὶ τὸν ἐλύπησαν), ἐπεμβαίνει πανσόφως. Καὶ ἔρχονται στιγμῆς πού συναισθάνεται ὁ ἁμαρτωλὸς τὸ κατάντημά του, καὶ μὲ τὸ ἀντίκρυσμα τῆς θλιβερᾶς πραγματικότητος δοθεῖται νὰ συνέλθῃ καὶ νὰ ἀλλάξῃ πορείαν.

3. Καὶ ἴδου τώρα ὁ ἄσωτος «ἦλθεν εἰς ἑαυτόν». Εἶναι πολὺ σκεπτικὸς. Σκέπτεται· «π ὅ σ ο ι μ ῖ σ θ ι ο ι τ ο ὦ π α τ ρ ὸ ς μ ο υ π ε ρ ῖ σ σ ε ὑ ο ὡ σ ι ν ἄ ρ τ ω ν, ἐ γ ῶ δ ἔ λ ι μ ῶ ἀ π ὸ λ λ υ μ α ι!» Ἦρχισε νὰ σκέπτεται λογικὰ· πόσο πλούσια περνοῦν οἱ ὑπὴρέται τοῦ πατρός μου, ἐγὼ δὲ νὰ πεθαίνω ἀπὸ τὴν πείναν! Ἄλλὰ δὲν μένει ἀπλῶς εἰς τὴν σκέψιν· παίρνει ἀποφάσεις: «ἀ ν α σ τ ᾶ ς π ο ρ ε ὑ σ ο μ α ι π ρ ὸ ς τ ὸ ν π α τ ἑ ρ α μ ο υ». Καὶ δὲν σταματᾷ εἰς τὴν ἀπόφασιν· ἀλλὰ προχωρεῖ εἰς τὴν πράξιν, εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἀποφάσεων. Καὶ πάλιν, δὲν ἀρκεῖται νὰ ἐπιστρέψῃ ἀπλῶς πρὸς τὸν πατέρα του, ἀλλὰ προχωρεῖ εἰς ἐξομολόγησιν: «π ᾶ τ ε ρ, ἦ μ α ρ τ ο ν εἰ ς τ ὸ ν ο ὕ ρ α ν ὸ ν καὶ ἐ ν ὡ π ι ὸ ν σ ο ὦ οὐ κ ἔ τ ι εἰ μ ῖ ἄ ξ ι ο ς κ λ η θ ῆ ν α ι υ ἱ ὸ ς σ ο ὦ π ο ἰ ῆ σ ὸ ν μ ε ὡ ς ἕ ν α τ ῶ ν μ ῖ σ θ ῖ ὡ ν σ ο ὦ». Αὐτὸς εἶναι ὁ δρόμος τῆς ἐπιστροφῆς: Ἀρχίζει μὲ σκέψεις καλῆς συνεχίζεται μὲ ἀποφάσεις καὶ ὀλοκληρῶνεται μὲ ἐκτέ-

λεσιν τῶν ἀποφάσεων. Ἐρχεται κατόπιν ὡς ἐπιβεβαιώσις ἢ ἐξομολόγησις, διὰ τῆς ὁποίας γίνεται μία ριζικὴ κάθαρσις τοῦ κακοῦ παρελθόντος καὶ ἀνασύνδεσις τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν ἀκολουθήσουν «**ἄ ξ ι α τ ῆ ς μ ε τ α ν ο ί α ς ἔ ρ γ α**».

Καὶ ἡ εὐσπλαγγία τοῦ πατρός, ἐὰν εἶχε τόσας ἐκδηλώσεις εἰς τὸ στάδιον τῆς ἀποστασίας τοῦ ἀσώτου, ἦτο ἐπόμενονον νὰ ἐκδηλωθῆ πολὺ περισσότερον κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του. Καὶ δὲν ἠκούσθησάν ποτε στοργικώτερα λόγια ἀπὸ αὐτὰ πού ἐκφράζουν τὴν πλήρη ἀποκατάστασιν τοῦ ἐπιστρέψαντος τέκνου του: «**ἐ ξ ε ν ἔ γ κ α τ ε τ ῆ ν σ τ ο λ ῆ ν τ ῆ ν π ρ ῶ τ ῆ ν κ α ι ἐ ν δ ῦ σ α τ ε α ὑ τ ὸ ν κ α ι δ ὴ τ ο τε δ α κ τ ῦ λ ι ο ν εἰ ς τ ῆ ν χ εῖ ρ α α ὑ τ ο ῦ κ α ι ὑ π ο δ ῆ μ α τ α εἰ ς τ ο ῦ ς π ὶ δ α ς**». Δὲν σταματᾷ δὲ ἔως ἐκεῖ ἡ πατρικὴ ἀγαθότης, ἀλλὰ προχωρεῖ καὶ εἰς ἄλλην χειρονομίαν, θυσίαν θὰ ἐλέγαμε μᾶλλον: «**κ α ι ἐ ν ἔ γ κ α ν τ ε ς τ ὸ ν μ ὄ σ χ ο ν τ ὸ ν σ ι τ ε υ τ ὸ ν θ ὑ σ α τ ε, κ α ι φ α γ ὶ ο ν τ ε ς ε ὑ φ ρ α ν θ ῶ μ ε ν, ὅ τ ι ο ὕ τ ο ς ὁ υἱ ὁ ς μ ο υ ν ε κ ρ ὸ ς ἦ ν κ α ι ἀ ν ἔ ξ ῆ σ ε κ α ι ἀ π ο λ ω λ ῶ ς ἦ ν κ α ι ε ὑ ρ ἔ θ ῆ**».

Αὐτὴ εἶναι, ἀγαπητοί, ἡ εὐσπλαγγία τοῦ Θεοῦ. Καὶ πρέπει νὰ τὴν γνωρίζωμεν καὶ νὰ τὴν ἐπωφελοῦμεθα. Διότι ἁμαρτωλοὶ εἴμεθα. Δὲν πρέπει ὅμως ποτὲ νὰ ἀπογοητεύεται ὁ ἁμαρτωλός. Ὅσονδήποτε καὶ ἂν τὰ ἐλαττώματά του δὲν ὑπερενικήθησαν, ἀλλ' ἐπιμένουν ὅσονδήποτε καὶ ἂν θλέπη ὅτι εἶναι ἀκόμη ἕν τιμι μέτρη αἰχμάλωτος εἰς τὴν ἁμαρτίαν ἄς μὴ διανοηθῆ καὶ ἄς μὴ εἴπη ποτὲ ὅτι δὲν θὰ τὸν δεχθῆ ὁ Θεός. Ὅχι, ἀδελφέ μου, ὁ Θεός θὰ σὲ δεχθῆ. Ἀρκεῖ νὰ σκεφθῆς καὶ νὰ ἀποφασίσῃς, ὡς ὁ μετανοήσας πρῶτον ἄσωτος υἱός καὶ κατόπιν νὰ ἔλθῃς εἰς ἐξομολόγησιν, μὲ ταπεινώσιν καὶ εἰλικρίνειαν καὶ μὲ τὴν διάθεσιν νὰ ζήσῃς τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς σου ἐν μετανοίᾳ. Δὲν πρέπει μόνον νὰ γίνῃ κατάχρησις τῆς εὐσπλαγγίας τοῦ Θεοῦ. Νὰ μὴ εἴπῃς δηλ. ὅτι θὰ ζήσω ὅπως ἐγὼ θέλω, καὶ ὁ Θεός εἶναι τόσο ἀγαθός, ὥστε δὲν ἠμπορεῖ νὰ μὴ με συγχωρήσῃ. Διότι ἀγαπᾷ μὲν τὸν ἄνθρωπον ὁ Πανάγαθος Θεός, καὶ δὲν θέλει νὰ τὸν ἀφίσῃ νὰ χαθῆ, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅμως ὅτι θὰ ὑπάρξῃ μετάνοια καὶ διόρθωσις. Ἄς ἀναπέμφωμεν, διὰ τοῦτο, δόξαν τῆ εὐσπλαγγία Αὐτοῦ, ὅτι «**ο ὕ θ ε λ ῆ σ ε ι θ ἔ λ ε ι τ ὸ ν θ ἄ ν α τ ο ν τ ο ῦ ἁ μ α ρ τ ω λ ο ῦ, ὡ ς τ ὸ ἐ π ι σ τ ρ ἔ ψ α ι κ α ι ζ ῆ ν α ὑ τ ὸ ν**».

4. ΤΑΣΕΙΣ ΑΣΥΔΟΣΙΑΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

Ἡ σημερινὴ ἡμέρα ἀνήκει πρωτίστως εἰς τοὺς νέους. Τὸ κύριον πρόσωπον τῆς θαυμασίας παραβολῆς

τοῦ σημερινοῦ Εὐαγγελίου, ὁ ἄσωτος, εἶναι ἕνας νέος. Ἀλλὰ ἐπροσέξατε τὴν νοοτροπίαν τοῦ νέου αὐτοῦ; Εἶχε πατέρα στοργικὸν καὶ ἀξιοσέβαστον, ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον ἐνδιεφέρετο διὰ τὰ παιδιὰ του, ἀλλὰ καὶ ἤξερε νὰ τὰ καθοδηγῆ στὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς. Ἐπὶ πλέον, τὸ σπίτι του φαίνεται νὰ εἶχε ὅλα τὰ μέσα τῆς ἀνθρωπίνης εὐτυχίας. Ὅμως ὁ νέος αὐτὸς δὲν ἔμενε εὐχαριστημένος, δὲν ἱκανοποιεῖτο μὲ τίποτε. Θέλει νὰ φύγῃ. Τὸ πατρικὸ του σπίτι, πού ἄλλοι θὰ τὸ ἐζήλευαν, τοῦ ἐφαίνετο σὰν φυλακὴ. Εἶναι ἐλεύθερος. Ὅμως αἰσθάνεται τὸν ἑαυτὸν τοῦ αἰχμάλωτον. Εἶναι υἱός. Καὶ τοῦ φαίνεται πὼς εἶναι δούλος. Τὰ ἔχει ὅλα εἰς τὴν διάθεσιν του καὶ ὅμως αἰσθάνεται ὅτι τοῦ λείπει τὸ πᾶν. Μὰ τί ἤθελε, ἐπὶ τέλους, ὁ νέος αὐτός; Ἦθελε νὰ ζήσῃ ὅπως ξέρουν νὰ ζοῦν οἱ νέοι, καὶ ὄχι ὅπως τοῦ ἔλεγε ὁ πατέρας του. Καὶ ἀποφασίζει νὰ φύγῃ, διότι θέλει νὰ εἶναι μακριὰ ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ πατέρα. Δὲν θέλει τὴν κηδεμονίαν του, διότι φρονεῖ ὅτι ὁ πατέρας του δὲν μπορεῖ νὰ νοιώσῃ τί θέλει καὶ τί δικαιούται νὰ ἀπολαύσῃ ἕνας νέος.

Αὐτὴ εἶναι συχνότατα ἡ νοοτροπία πολλῶν νέων. Ξεκινοῦν ἀπὸ τὴν ἀντίληψιν ὅτι τὰ νειᾶτα εἶναι ἀδέσμευτα καὶ ἀσύδοτα καὶ ὅτι, χωρὶς κανένα χαλινὸν καὶ χωρὶς καμμίαν διάκρισιν ἐπιτρεπομένων καὶ μὴ, μποροῦν νὰ ἀπολαμβάνουν τὰ πάντα. Οἱ ἠθικοὶ φραγμοὶ καὶ οἱ ἐντολὲς τοῦ ἠθικοῦ νόμου εἶναι δῆθεν γιὰ τοὺς ἠλικιωμένους.

Εἶναι ὅμως φανερόν ὅτι εἶναι κατὰ δάσιν ἐσφαλμένη αὐτὴ ἡ νοοτροπία, κατὰ τὴν ὁποίαν ἄλλες εἶναι δῆθεν οἱ ἠθικὲς ὑποχρεώσεις τῶν νέων καὶ ἄλλες τῶν ἠλικιωμένων. Βέβαια ἡ νεότης ἔχει τὰ δικά της χαρακτηριστικὰ καὶ τὰ δικά της προσόντα. Ἐχει πλεονεκτήματα ζηλευτά. Ἐχει κεφάλαια ζωτικότητος καὶ σφρίγους. Ἐχει πηγὴν ἐνθουσιασμοῦ. Ἐχει δυνατότητες μεγάλες πού, ἂν ἀξιοποιηθοῦν, θὰ παρουσιάσουν ἕνα θαυμάσιον σύνολον, θὰ δημιουργήσουν προσωπικότητες ὑπέροχες.

Ποῖός μπορεῖ νὰ ἀρνηθῆ ὅτι ἡ νεότης αἰσθάνεται μιὰ ζωντάνια, ἡ ὁποία ζητεῖ νὰ ξεχυθῆ ἔξω μὲ συνεχῆ ἐνεργητικότητα; Σὰν τὸ νερὸ πού πιέζει τὸ φράγμα διὰ νὰ τὸ ὑπερπηδῆσῃ, ἔτσι ἡ νεότης ὀρμᾷ νὰ ξεπεράσῃ κάθε φραγμόν. Ναὶ ἀλλὰ, ὅταν σπάσῃ τὸ φράγμα, ἡ πλημμύρα θὰ δημιουργήσῃ πολλὰς καταστροφάς. Ἐνῶ ἐὰν τὸ ἴδιον τὸ νερὸ διοχτευθῆ καταλλήλως καὶ ἀξιοποιηθῆ χρησιμοποιούμενον εἰς καλὰ ἔργα, ἀρδευτικά, ἤλεκτροπαραγωγικὰ κ.λπ., γίνεται μέσον μεγάλης κοινῆς ὠφελείας. Τί διαφορά τότε! Προηγουμένως μὲ τίς πλημμύρες δημιουργοῦσε καταστροφάς, ἐνῶ τώρα χρησιμοποιήθηκα διὰ τὴν κοινὴν ὠφέλειαν.

Ἀκοῦστέ το, παιδιὰ. Ἀκοῦστέ το, νέοι καὶ νεάνι-

δες. Ἐὰν θέλετε ἡ ζωτικότης τῆς ἡλικίας σας νὰ εὕρη καλὴν διέξοδον, προσέξτε νὰ ἐπιδοθῆτε, ἔχι σὲ τέτοιες δραστηριότητες ποὺ θὰ δημιουργήσουν καταστροφὲς σὲ σὰς τοὺς ἰδίους καὶ στὴν κοινωνίαν, ἀλλὰ νὰ διοχετεύσετε τὴ ζωτικότητά σας στὸ ἀλλάκι τῆς χριστιανικῆς κατευθύνσεως. Μόνον ἔτσι τὰ νεῖαται ὠφελούνται καὶ ὠφελοῦν. Ἐργάζονται τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐρίσκουν τὴν χαρὰν. Γι' αὐτὸ διαπράττει ἀνοσιούργημα ὅποιος παρασύρει τὴν νεότητά στὸν βοῦρκο καὶ στὸν ἠθικὸν ἐκτροχιασμόν. Τὰ νεανικὰ παραστρατήματα, καὶ ἂν εἰς τὴν ἀρχὴν δελεάζουν καὶ γλυκαίνουν, ἔχουν ἄσχημο τέλος, ὅπως τὸ κατάντημα στὸ ὅποιον ἔφθασε ὁ ἄσωτος τῆς παραβολῆς. Ὁδηγοῦν εἰς πολλαπλὴν φθορὰν καὶ εἰς τὴν ἀπώλειαν. Ὡς συνέχεια τῶν νεανικῶν ἀταξιῶν ἐρ-
χεται μία ζωὴ μαρτυροῦ, μία ζωὴ ἀποτυχημένη.

Ἦτο πολὺ σοφὸς ὁ Βασιλεὺς Δαυὶδ, ὅταν ἔθετε τὸ ἐρώτημα:

«Ἐν τίνι κατορθώσει νεώτερος τὴν ὁδοῦν αὐτοῦ;». Καὶ ἔδινε τὴν ἀπάντησι: «Ἐν τῷ φυλάξεισθαι τοὺς λόγους σου». Μία μόνον σοφὴ ἀπάντησις ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ ἐρωτήματος αὐτοῦ. Ἡ τήρησις τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, αὐτὴ ὁδηγεῖ τοὺς νέους εἰς τὴν ἐπιτυχίαν, καὶ τὴν εὐδωσίαν τοῦ σκοποῦ τῆς ζωῆς. Ἐχει δυσκολίες βέβαια ἡ ὁδὸς τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ εἶναι ὁ μόνος δρόμος ποὺ ὁδηγεῖ εἰς εὐτυχὲς τέρμα. Ἄλλως τε, ἂν δὲν εἶναι διὰ τοὺς νέους τὰ δύσκολα πράγματα, τότε διὰ ποίους εἶναι; Καὶ ἡ ἀμοιβὴ ὅμως τῶν δυσκόλων προσπαθειῶν δὲν εἶναι μικρά. Εἶναι ὀλοκληρωμένη εὐτυχία καὶ χαρὰ.

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐσφαλμένην νοοτροπίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν εἰς τὴν νεότητα ὅλα εἶναι ἐπιτρεπτά καὶ συγχωρημένα, ὁ Χριστὸς, ἡ διδασκαλία καὶ ἡ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, προσδιορίζουν πολὺ διαφορετικὰ τὴν θέσιν τῶν νέων. Ὁ σημερινὸς ἀπόστολος, ἐκ τῆς πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς τοῦ Ἁγ. Παύλου, θέτει ἕνα ἐρώτημα στοὺς νέους: Τὸ ξέρετε ὅτι «τὰ μέλη ὑμῶν μέλη Χριστοῦ εἰσι»;

Λοιπόν, μπορεῖς νὰ πάρῃς τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ τὰ θεηλωῖς με πράξεις ἀκάθαρτες; «Ὁ ὁκ οἶδατε ὅτι τὸ σῶμα ἡμῶν ναὸς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐστίν»; Δὲν γνωρίζετε, ὅτι ἐφ' ὅσον ὡς χριστιανοὶ ἐλάβετε τὴν χάριν καὶ τὰς δωρεὰς τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὸ σῶμά σας δὲν εἶναι πλέον δικό σας, ἀλλὰ καθιερώθηκε ὡς ναὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος; Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει αὐτὴ ἡ συναίσθησις καλεῖ κάθε νέον εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἠθικῆς καθαρότητος. Ἀφορᾷ δὲ ἀσφαλῶς καὶ εἰς τοὺς νέους —κατὰ πρῶτον μάλιστα λόγον εἰς αὐτοὺς— καὶ ἡ ἄλλη παρατήρησις τοῦ

Ἁποστ. Παύλου: «Ὁ σοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε». Καὶ οἱ νέοι δηλ. ἐφ' ὅσον εἶναι χριστιανοὶ καὶ περιεβλήθησαν διὰ τοῦ βαπτίσματος τὸ ἔνδυμα τῆς αγιότητος, τὸ ὅποιον ὁ Χριστὸς ἐχάρισεν εἰς ὅλους μας διὰ νὰ τὸ διατηρήσωμεν ἄσπιλον, ὀφείλουν νὰ προσέχουν καὶ νὰ φυλάσσωνται ἀπὸ κάθε τι ποὺ θὰ λερῶσῃ τὸν χιτῶνα αὐτόν. Ἐξ ἄλλου ἡ πρόσκλησις πρὸς θεῖαν Κοινωνίαν: «μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθετε», καλεῖ καὶ τοὺς νέους εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ Κυρίου. Καὶ ποῖός μπορεῖ νὰ εἴπῃ ὅτι εἶναι δικαιολογημένη ἡ παρατηρουμένη ἀποχὴ ἀπὸ τὸ Μυστήριον πολλῶν νέων; Ἄλλὰ καὶ ποῖός θὰ μπορούσε νὰ ἀμνηστεύσῃ ἐκείνην τὴν καταφρόνησιν τῶν θεῶν, ὅταν πολλοὶ μὴ ἠθικῶς καθαροὶ νέοι τολμοῦν νὰ πλησιάσουν τὰ ἅγια, δικαιολογοῦντες ὡς ἀναπόφευκτον δῆθεν εἰς τὴν νεότητα τὸ στίγμα τῆς ἀκαθάρτου ζωῆς;

Ἐξ ὅλων αὐτῶν γίνεται σαφὲς ὅτι ἡ ἀξιοποίησις τῆς νεανικῆς ἡλικίας, καὶ ὁ ὀρθὸς προσανατολισμὸς τῶν νέων εἶναι ἡ χριστιανικὴ ζωὴ. Ἐξὼ ἀπὸ αὐτὴν οἱ νέοι ὁδηγοῦνται εἰς τὴν ἀσωτείαν.

Ἡ σημερινὴ ἡμέρα εἶπαμε ὅτι ἀνήκει στοὺς νέους. Ἄλλὰ καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι, οἱ ὠριμότεροι τῶν νέων, ἄς ἐνώσωμεν ὑπὲρ αὐτῶν τὰς προσευχὰς μας. Ἄς παρακαλέσωμεν, ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας, νὰ εὐλογῆσῃ ὁ Θεὸς τὴν νεότητα τοῦ ἔθνους μας, νὰ εὐλογῆσῃ τὰ παιδιὰ τῶν οἰκογενειῶν μας, τὰ ὅποια εἶναι τὰ στηρίγματα τῆς αὔριου, καὶ τὰ ὅποια —ἄς εὐχηθῶμεν— νὰ εὐρουν τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς, νὰ μὴ παραστρατήσουν ποτέ, ἀλλὰ νὰ εἶναι πάντοτε κοντὰ εἰς τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν χαρὰν τὴν ἀληθινήν ποὺ παρέχει ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς ἀγαπῶντας Αὐτόν.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

- ★ Ἐπισκόπου Ἀχελώου Εὐθυμίου, ΑΘΩΟΣ (ἀπάντησι σὲ 56 ἐρείσματα τῆς ἀπιστίας).
- ★ Πρωτοπρ. Γ. Μεταλληνοῦ, Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ.
- ★ Καθηγ. Βλασίου Φειδᾶ, ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΡΩΣΣΙΑΣ (1988 - 1988).
- ★ Ἐπικ. Καθηγ. Γ. Ἀντουράκη, Ο ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΤΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΗ.

Ἐπανεκδόσεις

- ★ Ἀρχιμ. Ἐπιφ. Θεοδοροπούλου, ΑΓΙΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗ ΕΒΔΟΜΑΣ (με ἔρμηνεία, Ε' ἔκδοσις).
- ★ Καθηγ. Στυλ. Παπαδοπούλου, Η ΖΩΗ ΕΝΟΣ ΜΕΓΑΛΟΥ: Βασίλειος Καισαρείας (Β' ἔκδοσις).
- ★ Ἀρχιμ. Ν. Πρωτοπαπᾶ, ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΜΑΓΙΑ (Β' ἔκδοσις).

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. **ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ**
Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

480. Στὴ θεία λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου κατὰ τὸν καθαγιασμό τῶν τιμίων δώρων ὑπάρχει διαφορὰ στὰ λειτουργικά μας κείμενα ὡς πρὸς τὴν τρίτη εὐλογία. Κατ' ἄλλα δίδεται στὸ «Τὸ ἐκχυθέν...», κατ' ἄλλα στὸ «Μεταβαλὼν...». Ποιὸ εἶναι τὸ ὄρθο; (Ἐρώτησις Αἰδεσμ. Ε. Σ. καὶ Πανοσ. Ἱερομ. Ἀθανασίου).

481. Στὶς ἐκδόσεις τοῦ «Ἱερατικοῦ» τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ὑπάρχει ἀσυμφωνία ὡς πρὸς τὴν φράσι «Μεταβαλὼν...» στὴ θεία λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου. Ἄλλες τὴν ἔχουν καὶ ἄλλες ὄχι. Πρέπει νὰ λέγεται ἢ νὰ μὴ λέγεται; (Ἐρώτησις Πανοσ. Π. Μ.).

Δὲν θὰ ἦταν ἀπαραίτητο νὰ ἐπανέλθουμε στὸ θέμα αὐτό, γιατί ἢ ὑπ' ἀριθμ. 330 ἀπάντησις σὲ σχετικὴ μὲ τις ἀνωτέρω ἐρωτήσεις ἀπορία ἔδωσε, ὅπως νομίζω, τὰ περισσότερα στοιχεῖα, θάσει τῶν ὁποίων ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ «Μεταβαλὼν τῷ Πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ» στὴ θεία λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου εἶναι ξένο πρὸς τὸ ἀρχικὸ τῆς κείμενο, παρέμβλητο καὶ ἀπαράδεκτο. Ἐπανερχόμαστε ὅμως πάλι ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἀνωτέρω δύο ἐρωτημάτων, πού προκλήθηκαν ἀπὸ τὴν πρόσφατη (1987) ἐπανεκδόση ἀπὸ τὴν Ἀποστολικὴ Διακονία τοῦ «Ἱερατικοῦ» τοῦ 1977, ὅπου ὑπῆρχε ἡ ἐπίμαχη φράσις. Θὰ προσπαθήσουμε νὰ μὴ ἐπαναλάβουμε ὅσα γράψαμε τότε, συνοψίζοντάς τα καὶ προσθέτοντάς νέα στοιχεῖα, ἀφοῦ ὅσα γράφηκαν ἐκεῖ δὲν κρίθηκαν ἴσως πειστικά. Παρακαλοῦμε πάντας τοὺς ἐνδιαφερομένους νὰ διαβάσουν καὶ τὴν ἀπάντησι ἐκείνη.

Στὶς ἐκδόσεις τῆς θείας λειτουργίας τοῦ Μεγάλου Βασιλείου πού περιλαμβάνονται στὰ Μεγάλα Εὐχολόγια ἢ στὰ Ἱερατικά ἐκδόσεως Κωνσταντινουπόλεως 1858 καὶ 1875, Βενετίας 1862 καὶ Ἀθηνῶν (Σαλιβέρου) 1927 δὲν ὑπάρχει τὸ «Μεταβαλὼν...». Στὸ σημεῖο αὐτὸ τίθεται ὑποσημείωσις, πού ἐπὶ λέξει εἶναι ἡ ἴδια καὶ στὶς τέσσερις αὐτὲς ἐκδόσεις: «Τὸ “Μεταβαλὼν τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ” ἐκ τῆς τοῦ θείου Χρυσοστόμου λειτουργίας μεταγραφέν, θεωρούμενον κατὰ σύνταξιν οὐκ ἔχει χώραν οὐδεμίαν ἐνταῦθα εἰς τὴν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, ἀλλ' ἔστι προσθήκη τολμηρῶς παρὰ τινος γενομένη ὡς καὶ Νικόδημος ὑποσημείωσεν ἐν τῷ Πηδαλίῳ αὐτοῦ (Κανὼν ἰθ' τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου)». Τὴν ὑποσημείωσι αὐτὴ μᾶλλον πρέπει νὰ ἔχη συντάξει ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Κων-

σταντιος ὁ Α', ἀφοῦ γιὰ πρώτη φορὰ ἀπαντᾷ, καθ' ὅσο τουλάχιστον γνωρίζω, στὴ μνημονευθεῖσα ἔκδοσι τοῦ 1858, στῆς ὁποίας τὸν τίτλο καὶ στὸ πίσω μέρος τοῦ ἐσωφύλλου ὅπως καὶ στὸν πρόλογο («ἀγγελία») ἀναγράφεται ὅτι εἶχε «ἀκριβῶς» ἐπιθεωρηθῆ καὶ πλουτισθῆ «δι' ὑποσημειώσεων περιέργων (ἢ ἀναγκαιοτάτων) παρὰ τοῦ παναγιωτάτου καὶ σεβασμιωτάτου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Κωνσταντίου τοῦ Α' τοῦ ἀπὸ Σιναίου». Ὁ Πατριάρχης ἀναφέρεται στὸν ἅγιο Νικόδημο τὸν Ἀγιορείτη, πού μὲ αὐστηρὰ λόγια κατακρίνει τὴν προσθήκη αὐτὴ καὶ κάνει μιὰ εὐλογη ὑπόθεσι γιὰ τὴν προέλευσί της: «διὰ τί αὐτὸ εἶναι προσθήκη τινὸς ἀμαθοῦς καὶ τολμηροῦ, ὅστις ἐναντιούμενος, ὡς φαίνεται εἰς τοὺς Λατίνους, ἐπῆρε τὰ λόγια ταῦτα ἀπὸ τὴν λειτουργίαν τοῦ Χρυσοστόμου καὶ τὰ ἔβαλεν εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ Βασιλείου... ἀλλ' οὐδὲ κατὰ τὴν σύνταξιν ἔχουν ἐκεῖ τόπον τὰ τοιαῦτα λόγια». Καὶ ὁ ὅσιος Νικόδημος καὶ ὁ Πατριάρχης Κωνσταντιος (ἂν τελικὰ αὐτὸς εἶναι ὁ συντάκτης τῆς ὑποσημείωσης) ἔχουν ἀπόλυτα δίκαιο γιὰ τοὺς ἐξῆς λόγους:

α. Ἡ φράσις «Μεταβαλὼν...» δὲν ἀπαντᾷ στὴ λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου σ' ὅλα τὰ ἀρχαῖα καὶ δόκιμα χειρόγραφα ἀπὸ τὸ ἀρχαιότερο Εὐχολόγιο (Βαρθερινὸ 336) τοῦ Η' αἰῶνος μέχρι καὶ τὸ ΙΕ' αἰῶνα. Ὁ καθηγητὴς Παναγιώτης Τρεμπέλας, πού στὴν κριτικὴ ἔκδοσι τῶν τριῶν λειτουργιῶν (1935) χρησιμοποίησε περισσότερους ἀπὸ 85 κώδικες κυρίως τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης Ἑλλάδος καὶ τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν συνάντησε τὴν προσθήκη αὐτὴ σὲ 26 χειρόγραφα, τὸ παλαιότερο ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶναι τὸ Ἀθηνῶν 661 τοῦ ΙΕ' αἰῶνος καὶ σ' αὐτὸ μάλιστα (ὅπως καὶ στὸ Βυζαντινοῦ Μουσείου 14 τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος) ἔχει προστεθῆ ἀπὸ δευτέρου χέρι στὸ περιθώριο. Ὅλα τὰ ἄλλα χειρόγραφα εἶναι μεταγενέστερα: τέσσερα τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ἔνδεκα τοῦ ΙΖ' καὶ ἑννέα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Τὰ ὑπόλοιπα ἐξήντα περίπου χειρόγραφα, πού εἶναι παλαιότερα καὶ ἀξιοπιστότερα, δὲν τὴν ἔχουν. Σὲ πολλὰ ἀπὸ τὰ χειρόγραφα πού περιέχουν τὴν προσθήκη εἶναι ἐμφανῆς ἡ τυπικὴ ἀνωμαλία πού προκαλεῖται, πού ἀκριβῶς φανερώνει τὴ μεταγενέστερη παρέμβασι στὸ κείμενο: Ἐνῶ δηλαδὴ τὰ περισσότερα προβλέπουν κατ' αὐτὴ τὴν τρίτη εὐλογία τῶν τιμίων δώρων («τὸ ἐκχυθὲν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς» τὸ ἐπισυνάπτουν στὸ «τὸ δὲ ποτήριον... Χριστοῦ»), ἄλλα τὸ εἰσάγουν ὡς τετάρτη εὐλογία, δύο δὲ (Ἀθηνῶν 776 τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος καὶ Βυζαντινοῦ Μουσείου 86 τοῦ ΙΖ') ἀφαιροῦν ὅλο τὸ κείμενο τῆς ἐπικλήσεως τοῦ Μεγάλου Βασιλείου («τὸν

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ εἰς τὴν σελίδα 91)

ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΕΙΣ

Κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Ἐπ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα

Στὸ περασμένο τεῦχος διαπιστώσαμε τὴν ἀγωνία καὶ τὸ τρέξιμο τοῦ ἀνθρώπου τῆς ἐποχῆς μας ποὺ ἔχει ἀποδοθεῖ σὲ ἕναν ἀγῶνα δρόμου χωρὶς τελειωμό. Τρέχει ἀκατάπαυστα, χωρὶς ἐλπίδα ἀναπαύσεως, σ' ἕνα φαῦλο κύκλο πατώντας στὶς ἴδιες πάντα πατημασιές.

Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἂν τὸν ρωτήσετε πῶς αἰσθάνεται, θὰ σᾶς ἀπαντήσει ὅτι εἶναι κουρασμένος καὶ φορτωμένος (πρὸλ. Ματθαίου ια' 28). Ἀλλὰ καὶ ὁ καθένας μας ἂν ρωτήσῃ τὸν ἑαυτό του θὰ διαπιστώσῃ πῶς αἰσθάνεται βαρυφορτωμένος μὲ φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα (Ματθαίου κγ' 4). Θὰ ἔλεγα ὅτι οἱ ὑποχρεώσεις μας μαζεύονται σὰν σὲ χιονοστιβάδα ποὺ ὁ ὄγκος τῆς ὀλονῆν καὶ ἀξάνει καὶ μᾶς παρασύρει πρὸς τὰ κάτω.

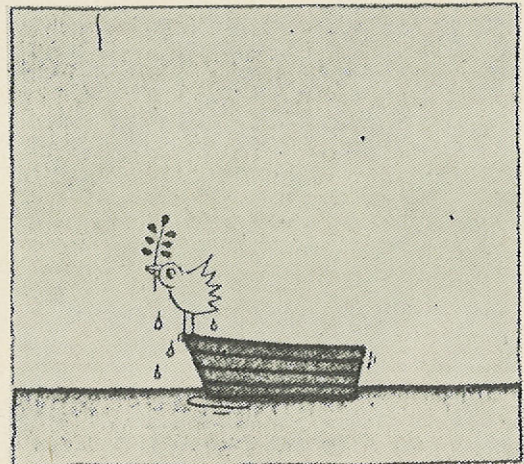
Ὅλα αὐτὰ τὰ βάρη προέρχονται ἀπὸ ποικίλες ὑποχρεώσεις. Συσσωρεύονται τὸ ἕνα πάνω στὸ ἄλλο ὅπως οἱ σακκούλες τῶν ἀπορριμάτων μὲ τὴν τελευταία ἀπεργία τῶν δημοτικῶν ὑπαλλήλων ποὺ κινδύνεψαν νὰ μᾶς πνίξουν στὴν κυριολεξία. Βάρη ἀπὸ τὸν χῶρο τῆς ἐργασίας μας, οἰκογενειακὰ βάρη, κοινωνικὰ βάρη, βάρη ἀτομικὰ ποὺ τὰ φορτώνουμε μόνοι μας πάνω μας χωρὶς νὰ μποροῦμε νὰ ἀπαλλαγοῦμε.

Υπάρχουν ἀκόμα βάρη ποὺ ἀνήκουν σὲ ἄλλους, οἱ ὁποῖοι ὅμως σπεύδουν προθυμότατοι νὰ μᾶς τὰ φορτώσουν. Χάρη στὴν ὀλιγωρία τῶν ἄλλων καταλήγει νὰ αἴρουμε ἑμεῖς μόνοι τὰ βάρη πολλῶν. Ἐνδεχομένως, ὅλοι μας, ἀπὸ τὴ συναίσθηση ὅτι εἴμαστε ὑπερβολικὰ φορτωμένοι φροντίζουμε νὰ ξεφορτώσουμε μερικὸ βάρος μας στὶς πλάτες τῶν ἄλλων καὶ τὸ φορτίο μας νὰ γίνεταί ἐλαφρότερο εἰς θάρος... τῶν ἄλλων. Ἡ κατανομή τῶν βαρῶν γίνεται μερικὲς φορές μὲ λειψὰ ζύγια καὶ τὸ γνωστὸ «ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε» (Γαλάτας ς' 2) καταλήγει νὰ γίνεταί «ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζεις...».

Ἄλλες φορές πάλι, ἀπὸ ὑπερβάλλοντα ζῆλο —φαινόμενο ἀρκετὰ σπάνιο σήμερα— ἢ ἀπὸ ἔξω ἀπὸ τὰ πρά-

γματα ὑπερβολικὴ ἐκτίμηση τῶν ἱκανοτήτων καὶ δυνατοτήτων μας, ἀναλαμβάνουμε ὑποχρεώσεις ποὺ μᾶς ξεπερνοῦν. Κι ἐνῶ στὴν ἀρχὴ ζυγίζοντας τὰ πράγματα πιστέψαμε ὅτι μὲ τὶς δυνάμεις ποὺ διαθέταμε θὰ ἦταν δυνατό νὰ φέρομε σὲ πέρας τὸ συγκεκριμένο ἔργο ποὺ μᾶς ζητήθηκε, στὴν συνέχεια διαπιστώνουμε ὅτι αὐτὸ ποὺ ἐπωμισθήκαμε εἶναι ἀδύνατο νὰ δλοκληρωθεῖ. Τότε ἢ σπεύδουμε νὰ ἀρνηθοῦμε καὶ ἐκτιθέμεθα ἀνεπαιθῶτα ἢ συνεχίζουμε γερμίζοντας μὲ ἄγχος, ἀγωνία, στρές, ἔνταση, πίεση καὶ τὰ γνωστὰ ἐπακολουθοῦντα φαινόμενα.

Πάντως εἴτε μὲ τὸν ἕνα τρόπο εἴτε μὲ τὸν ἄλλο τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ἕνα καὶ τὸ αὐτό. Εἴτε, δηλαδή, τὰ βάρη προέρχονται ἀπὸ ἑμᾶς τοὺς ἴδιους, εἴτε ἀπὸ πίεση τῶν ἄλλων, εἴτε ἀπὸ ἀμέλεια ἢ ἀνευθυνότητα τῶν τρίτων, ἑμεῖς θρῖσκόμαστε σὲ κατάσταση ἀπελπιστικὴ. Τὸ σκάφος τῆς ζωῆς μας κινδυνεύει νὰ θυθιστεῖ καὶ νὰ χάσουμε καὶ τὸ φορτίο μαζί του. Σὲ ἀνάλογες περιπτώσεις οἱ καλοὶ ναυτικοὶ πέταγαν ὅλο τὸ φορτίο καὶ ἀκόμα καὶ τὸ ἔριμα (σαβούρα) ὥστε νὰ ἐλαφρώσει τὸ σκάφος γιὰ νὰ σωθοῦν οἱ ζωές τοῦ πληρώματος καὶ τῶν ἐπιβατῶν. Μετὰ ἀσφαλῶς ἀπὸ ἐνὸς τέτοιου τύπου ξα-

Σκίτσο τοῦ SCHLOTE γιὰ τὸν OXFAM.

σ ἐ δρόμους ποιμαντικής διακονίας

λάφρωμα, παρά τις απώλειες σὲ πράγματα, ὅλοι αισθάνονταν κυριολεκτικά ἀνακουφισμένοι.

Εἶναι, ὅμως, ἀνάγκη νὰ φθάσουμε σὲ τέτοιου εἴδους ἀκραίες καταστάσεις, ἔχοντας ἐξαντλήσει τὰ τελευταία περιθώρια μεταξὺ ζωῆς καὶ θανάτου, γιὰ νὰ ἔλθουμε στὸν ἑαυτὸ μας καὶ νὰ κανονίσουμε τὴν περαιτέρω πορεία μας; Νομίζω πὼς ὄχι.

Ταξιδιώτης χωρὶς ἀποσκευές;

Στὸ σημεῖο ἴσως πὸν θρυσκόμαστε χρειάζεται νὰ κάνουμε μίαν ἀναθεώρηση ὡς πρὸς τὰ φορτία πὸν μπορούμε νὰ σηκώσουμε. Ἐδῶ χρειάζεται πραγματικά νὰ ζυγίσουμε τὶς δυνάμεις μας. Τί μπορῶ νὰ σηκώσω; Ποιές εἶναι οἱ δυνατότητές μου; Νὰ ἐκτιμῶ αὐτὸ πὸν μπορῶ νὰ καταφέρω σήμερα καὶ τώρα. Ὁχι αὐτὸ πὸν μπορούσα χθὲς ἢ θὰ κατάφερα αὔριο. Νὰ ἐκτιμῶ σὺ σημαίνει οὔτε νὰ ὑπερ-εκτιμῶ οὔτε νὰ ὑπο-τιμῶ.

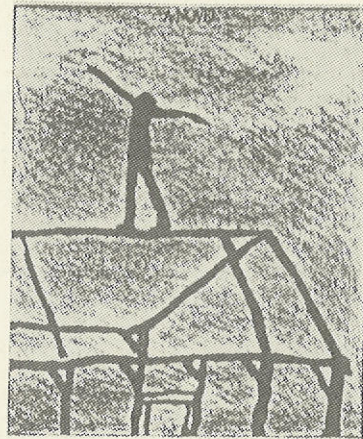
Ἡ παραβολὴ τῶν ταλάντων μένει καθοριστικὴ (Ματθαίου κε' 14-30). Αὐτὸς πὸν ἔχει τὰ πέντε, νὰ τὰ κάνει ἄλλα πέντε· αὐτὸς πὸν ἔχει τὰ δύο, ἄλλα δύο· καὶ ὁ τρίτος πὸν τοῦ ἐμπιστεύθηκαν τὸ ἕνα νὰ τὸ κάνει ἄλλο ἕνα. Μὰ καὶ ἡ παραβολὴ τοῦ ἀνθρώπου πὸν ἀποφάσισε νὰ οἰκοδομήσει ἕναν πύργο ἢ τοῦ βασιλέως πὸν ξεκινάει γιὰ πόλεμο εἶναι ἐξίσου βοηθητικὴ (Λουκᾶ ιδ' 28-33). Δὲν πρέπει νὰ ξεκινήσει πρὶν ψηφίσει τὴν δαπάνη καὶ ὑπολογίσει ἂν μπορεῖ νὰ φέρει σὲ πέρας εἴτε τὴν οἰκοδομὴ εἴτε τὸν πόλεμο.

Μιά τέτοια στάθμιση τῶν δυνάμεων σὲ σχέση μὲ τὸ ὑπὸ ἀνάληψη ἔργο εἶναι πολὺ βοηθητικὴ γιὰ ὅλους. Γιὰ τὸν Ἰερέα πρωτίστως. Αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος ἀπὸ τὸν ὁποῖον οἱ ποιμαινόμενοι θὰ ζητήσουν συμβουλὴ καὶ γνώμη γιὰ τὸ πὼς θὰ κατανεύμουν τὶς δυνάμεις τους. Σὲ τέτοιου εἴδους ἀμφιβολίες ὁ **Π ο ι μ ἔ ν α ς** εἶναι ἐκεῖνος πὸν καλεῖται νὰ χειραγωγῆσει σὲ λεπτές ἰσορροπίες.

Νὰ μάθει καὶ νὰ μάθει

Ἄν, ὅμως, δὲν ἔχει καταφέρει τὴν δική του ἰσορροπία θαρῶν καὶ κινήσεων· ἂν ὁ ἴδιος θρῖσκεται σὲ κατάσταση πὸν δὲν μπορεῖ νὰ ἱκανοποιήσει τὶς δικές του ἐφῆσεις καθὼς καὶ τὰ αἰτήματα πὸν προέρχονται ἀπ' ἔξω, τότε θὰ ἀπαιτεῖ, αὐτὰ πὸν ὁ ἴδιος δὲν μπορεῖ νὰ

ἐπιτελέσει ἀπὸ μόνος του νὰ τὰ πραγματοποιοῦν οἱ ἄλλοι στὴ ζωὴ τους. Ὄντας οὐσιαστικά δυσανεκτικὸς μὲ τὸν ἑαυτὸ του θὰ ἐκφράζει ἀδυσώπητη δυσανεκτικὴ μὲ τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἄλλων.

«Ἀγαπητὸν γάρ, ἀγαπητόν, πάντα ταῦτα διακόφοντα τὰ σοκινὰ δυνηθῆναι ἐπιλαβέσθαι τῆς ἄνω πόλεως».

(ἱερὸς Χρυσόστομος)*.

Ὅλοι μας ἔχουμε παρατηρήσει ὅτι, ὅσο περνοῦν τὰ χρόνια καὶ ἀποκτοῦμε πείρα περὶ τὰ ἀνθρώπινα, ὅσο γνωρίζουμε καλλίτερα τὸν ἑαυτὸ μας τόσο ἀπαιτοῦμε ἀπ' αὐτὸν ἐκεῖνο πὸν παλιότερα ἀπαιτούσαμε ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ὅσο συμβιβάζομαστε μὲ τὴν πραγματικὴ εἰκόνα τοῦ ἑαυτοῦ μας: αὐτὸ εἶμαι καὶ αὐτὸ μπορῶ νὰ κάνω μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ, τόσο ἀπαιτοῦμε ἀπὸ τὸν ἄλλο αὐτὸ πὸν μπορεῖ ν' ἀποδώσει καὶ ἐκεῖνος μὲ τὴν χάρη Του.

Δὲν ζητῶ νὰ σηκώσω ἐκεῖνος τὰ θάρη τὰ δικὰ μου, τὶς ἐλλείψεις τὶς δικές μου νὰ τὶς πραγματοποιήσω μὲσφ ἐκείνου. Οὔτε πάλι ἐπειδὴ ἐγὼ μπορῶ νὰ πραγματοποιήσω κάτι σπουδαῖο, νὰ εἶμαι πρωταθλητὴς θαρῶν θαρῶν γιὰ παράδειγμα, νὰ ζητῶ ὅλοι νὰ γίνουν πρωταθλητὴς θαρῶν ἢ νὰ καυχίεμαι μάλιστα γι' αὐτό. Ἡ ὑπόμνηση τοῦ Ἀποστόλου Παύλου μᾶς ἐπαναφέρει στὴν σωστὴ τάξη. Στὸ κάτω κάτω, «ἐκαστος γάρ τὸ ἴδιον φορτίον βαστάσει» (Γαλάτας ς' 5).

Ὅταν προσπαθῶ νὰ δῶ στὶς σωστές του διαστάσεις καὶ δυνατότητες τὸν ἑαυτὸ μου τότε συνηθίζω νὰ βλέπω στὶς σωστές τους διαστάσεις καὶ δυνατότητες καὶ τοὺς ἄλλους. Νὰ ἀπαιτῶ οὔτε λιγότερο οὔτε περισσό-

ΔΙΑ ΝΑ ΜΗ ΛΗΣΜΟΝΩΜΕΝ ΤΑΣ ΕΘΝΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑΣ ΕΠΕΤΕΙΟΥΣ

Τοῦ Ἀρχιμ. ΕΥΘ. ΕΛ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΟΥ
Ἐφημερίου - Ἱεροκλήρουκς τῆς Ἀρχ)πῆς Ἀθηνῶν

Ὁ Θεός, τόσον διὰ τῆς πανσόφου δημιουργίας Αὐτοῦ, ὅσον καὶ διὰ τῆς ἀγρύπνου καὶ δικαίας ἐπεμβάσεώς Του, ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τοῦ περιουσίου λαοῦ Του, δὲν ἀφῆκεν Ἐαυτὸν «ἀμάρτυρον» (Πράξ. 14,17). Ἔδωκεν εἰς τὸν ἄνθρωπον φύσιν λογικὴν, παρατηροῦσαν, στοχαζομένην, ἐνθυμουμένην, κρίνουσαν, συγκρίνουσαν καὶ συμπεραίνουσαν (παρατήρησις, πείραμα, πόρισμα), ἵνα ἐλευθέρως καὶ ἀβιάστως ἀνυψοῦται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν ἀντίληψιν καὶ θεώρησιν τοῦ ὑπερτάτου ὄντος, τοῦ ἄκρου ἀγαθοῦ, τῆς ἀναλλοιώτου ἀφθαρσίας καὶ μακαριότητος, τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Θεός ἐδημιούργησε τὸ Σύμπαν, μὲ τοὺς ἀπειροπληθεῖς κόσμους καί, ἐκ τῆς παρατηρήσεως καὶ μελέτης αὐτῶν, ὁ ἄνθρωπος πείθεται, ὅτι ὑπάρχει Θεός Δημιουργὸς Παντοδύναμος, Ὅστις «πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησεν» (Ψ. 103,24). Πληρέστερον δὲ καὶ τελειότερον ἀπεκάλυψεν ἑαυτὸν ὁ Θεός, ἐν τῷ σαρκωθέντι καὶ ἐνανθρωπήσαντι Μονογενεῖ Τῷ καὶ Λόγῳ Αὐτοῦ, Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ. Ὁ ἐνηθροπισμένος ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς προεγνωσμένης καὶ κεχαριτωμένης Παρθένου (Γενέσ. 3,15. Γαλάτ. 4,4. Ἦσ. 7,14. Ματθ. 1,16-23) Θεὸς Λόγος ἐφανερώσεν

εἰς ἡμᾶς ὅτι ὁ μόνος Ζῶν καὶ ἀληθινὸς Θεὸς εἶναι ὁ Τριαδικός, ἦτοι, ὅτι «ὁ Πατήρ, δι' Ἐμοῦ, ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ποιεῖ τὰ πάντα» (Μ. Ἀθανάσιος) καὶ «θέλει πάντας ἄνθρώπους σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν» (Α' Τιμ. 2,4).

Ὁ Θεός, ἐν τῇ βουλήσει Του, νὰ λάβουν ὀρθὴν γνῶσιν θεογνωσίας καὶ νὰ σωθοῦν οἱ ἄνθρωποι, καθώρισε τὰς «δροθεσίας» τῶν διαφόρων ἔθνων, ἀποφαίνεται, ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου τῶν Ἀθηνῶν, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος (Πράξ. 17,26 - Θέρος τοῦ 51 μ.Χ.). Μαρτυρεῖ δ' ἡ ἀδέκαστος Ἱστορία, ὅτι ὁ Θεὸς ἀείποτε ἐβόηθησε καὶ συνεμάχησε καὶ ἐπροστάτευσεν τὰ εὐσεβῆ ἔθνη, ὅταν, μικρὰ αὐτὰ καὶ ἀδύνατα, ἠναγκάσθησαν νὰ ἀμνησοῦν, ἵνα περιφρουρήσουν τὴν τιμὴν καὶ τὴν ἐλευθερίαν των, τὰ ὅσια καὶ τὰ ἱερά των, τὰς γυναῖκας, τὰ παιδιά καὶ τοὺς γέροντας γονεῖς των, τοὺς Ναοὺς των καὶ τοὺς Τάφους τῶν προγόνων των (Ψ. 19,7), μαχόμενα ἐνόπλιως κατὰ τῶν ἐπιβούλων ἐπιδρομέων. Ἡ παγκόσμιος Ἱστορία καὶ Ποίησις, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουν καὶ τὰ Ἐπιγράμματα, δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ὑπεροχώτερα ἀπὸ τὰ Ἐπιγράμματα Σιμωνίδου τοῦ Κεῖου, τὰ ποιηθέντα εἰς τοὺς Ἑλληνας

τερο ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ μ πο ρ ο ὦ ν ν' ἀποδώσουν. Καθοδηγώντας ἕμους τοὺς ἄλλους πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνση τοὺς δοξάζω νὰ ὀργανώσουν καὶ τίς διαπροσωπικὲς τοὺς σχέσεις ἀναλόγως. Νὰ μὴν φορτώνουν δηλαδὴ φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα στὴν οἰκογένειά τους, στοὺς συνεργάτες τους, στοὺς γείτονες, στοὺς συμπολίτες τους καὶ αὐτὸ σὲ ὅλα τὰ πιθανὰ ἐπίπεδα σχέσεων καὶ καταστάσεων. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἐπιτυγχάνεται μία σταδιακὴ ἐκφόρτιση καὶ ἀνακούφιση ἡμῶν τῶν ἰδίων καὶ ὄλων ὅσοι συναλλάσσονται μαζί μας.

Μεταξὺ ἀποθέσεως καὶ παραθέσεως

Ἡ περίοδος τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Σαρακοστής ποὺ ἀνοίγεται μπροστά μας ἄς γίνῃ ἕνα στάδιο προσπάθειας πρὸς τὴν κατεύθυνση μιᾶς ὀρθῆς ἀνακατανομῆς τῶν φορτίων μας. Στὴν Θεία Λειτουργία ζοῦμε καὶ κινούμεθα καθημερινὰ μεταξὺ «ἀποθέσεως» καὶ «παραθέσεως», ἀποθέσεως τῆς βιοτικῆς μέριμνας καὶ παραθέσεως τῆς ζωῆς μας στὸν Χριστό. Τὰ δύο παραγγέλ-

ματα, ἐφόσον τὰ ἐνστερνισθοῦμε κρύβουν μυστικὲς ἐπαγγελίες: «Πᾶσαν, λοιπόν, τὴν βιοτικὴν ἀποθώμεθα μέριμναν» καὶ «πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα».

Ὁ Κύριος ποὺ σηκώνει τὸ βάρος τῆς σωτηρίας μας μᾶς καλεῖ ἰδιαίτερα τώρα ἀπευθυνόμενος στὸν καθένα μας χωριστὰ:

«Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, καὶ γὰρ ἀναπαύσω ὑμᾶς. ἄρατε τὸν ζυγὸν μου ἐφ' ὑμᾶς καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρὸς εἰμὶ καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν' ὁ γὰρ ζυγὸς μου χρηστός καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρὸν ἐστίν» (Ματθαίου ια' 28-30).

* Παράθεση ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ ἱερομονάχου Γρηγορίου, Ἡ Θεία Λειτουργία, Σχόλια, Ἀθήνα, Ἐκδ. «Δόμος», 1985, σ. 235. Τὸ αὐτίσο προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐξώφυλλον τοῦ βιβλίου τοῦ W. MAXWELL, SO LONG, SEE YOU TOMORROW, Ἐκδ. KNOPF (βιβλιοκρισία στὸ περιοδικὸ «AMERICAN WAY», τεύχος Ἰανουαρίου 1980, σ. 79).

Μαραθωνομάχους (490) «Ἑλλήνων προμαχοῦντες Ἀθηναῖοι Μαραθῶνι, χρυσοφόρων Μήδων ἐστόρεσαν δύναμιν» καὶ εἰς τοὺς αὐτοθυσιασθέντας ἥρωας, τοὺς φύλακας τῆς διαβάσεως τῶν Θερμοπυλῶν (480) «Ὡξεῖν ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίους, ὅτι ἐνθάδε κείμεθα τοῖς κείνων ρήμασι πευθόμενοι».

Ὁ θεῖος Πλάτων, εἰς τὸν «Μενέξενον» (240 D-E) διὰ τοῦ «πρῶτοι στήσαντες τρόπαια» καὶ διὰ τοῦ «ἠγεμόνες καὶ διδάσκαλοι τοῖς ἄλλοις γενόμενοι», θεωρεῖ, ὅτι ἡ νικηφόρος μάχη τοῦ Μαραθῶνος ὑπῆρξεν ἡ σπουδαιότερα τῶν εὐσεβῶν καὶ πατριωτικῶν ἐπιχειρήσεων τῶν Ἑλλήνων. Καὶ εἰς τοὺς «Νόμους» του ὁ Πλάτων ἀποφαίνεται, ὅτι ἡ ἐποποιία τοῦ Μαραθῶνος «ἤρξε τῆς σωτηρίας τοῖς Ἑλλησι», διότι, ἐξ αὐτῆς, ἐξήχθη τὸ αἰώνιου κύρους ἐθνικοθρησκευτικὸν καὶ ἠθικὸν δίδαγμα «πᾶν πλῆθος καὶ πᾶς πλοῦτος ἀρετῇ ὑπέκει», δηλ. ἡ ποσοτικὴ καὶ ὕλικὴ ὑπεροχὴ τοῦ ἐπιδρομέως ἀποδεικνύεται κατωτέρα καὶ ἀνίσχυρος, πρὸ ὀλίγων καὶ πτωχῶν εὐσεβῶν καὶ ἐναρέτων ἀγωνιζομένων ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος, Τιμῆς, Ἐλευθερίας, Δικαιοσύνης.

Τοῦτο ἀπειδείχθη περιτράνως τῷ 626 μ.Χ., ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅτε ἡ Ὑπέρμαχος τοῦ Ἑλληνορθόδοξου Γένους μας Στρατηγός, ἡ Μήτηρ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Χριστιανῶν ἐνεδυνάμωσε τὸν Πατριάρχην Σέργιον, μόνος μὲ τὰ γυναικόπαιδα καὶ τοὺς Γέροντας ν' ἀπομακρύνῃ ἐκ τοῦ Βυζαντίου καὶ ὀλοκλήρου τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου τὸν ἀσιατικὸν κίνδυνον Ἀβάρων καὶ Περσῶν, τὸν κίνδυνον τῆς ἐκβαρβαρώσεως τῆς Εὐρώπης. Τοῦτο ἀπεδείχθη περιτράνως καὶ τὴν 25ην Μαρτίου τοῦ 1821, Ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, Ἑορτὴν τῆς ἠθικοπνευματικῆς Ἀπελευθερώσεως τοῦ Ἀνθρωπίνου Γένους, ὅταν μὲ τὴν ἐπίκλησιν καὶ πάλιν τῆς Ὑπερμάχου τοῦ Γένους Στρατηγοῦ Θεοτόκου, ἐκ μέρους τοῦ Ἱεράρχου καὶ Ἐθνάρχου Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ, εἰς τὴν Ἁγίαν Λαύραν τῆς Ἀχαΐας, σύσσωμον τό, ὑπὸ ζοφερὰν καὶ σκληρὰν δουλείαν, ἀδούλωτον Γένος ἐξηγέρθη εἰς τὸν Μεγάλον τῆς Ἐπαναστάσεως Ἀγῶνα καὶ ἐπραγματοποίησε τὸ θαῦμα τῆς ἐθνικῆς αὐτοῦ παλιγγενεσίας. Μετὰ 120 ἔτη, τὸ αὐτὸ Ἑλληνορθόδοξον Γένος, μὲ τὴν πεποίθησιν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν Παναγίαν, καὶ εἰς τὸ δίκαιον τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας του ὁμόφυχον καὶ ἠνωμένον «Γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν Πίστιν τὴν Ἁγίαν καὶ τῆς Πατρίδος τὴν ἐλευθερίαν» ἠγέρθη καὶ ἀντετάχθη εἰς τοῦ ἀνυπολογίστως πολυαριθμοτέρου σιδηροφράκτου Ἄξονος τὴν θεωρουμένην «ἀήτητον» δύναμιν.

Ἐνώπιον τῆς ὑπεροχωτέρας ἠθικοπνευματικῆς δυνάμεως τοῦ εὐσεβοῦς καὶ ἐναρέτου Ἑλληνικοῦ μικροῦ

ποσοτικῶς καὶ πτωχοῦ ὕλικῶς Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ, καθελώθη ὁ Φασιστικὸς Ἄξων καὶ ἐκάμφθη καὶ ἐσταμάτησε τὴν σαρωτικὴν ἀγέρωχον προέλασίν του, ἐνῶ οἱ Ἑλληνες Ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ ἄνδρες ἀπεδείχθησαν ἀκατάβλητοι τιτᾶνες, διὰ τοὺς ὁποίους ἡ Πανευρώπη ὁμολόγησε καὶ εἶπεν: «Ἐφεξῆς θὰ λέγωμεν, ὅτι οἱ Ἕρωες πολεμοῦν ὡς Ἑλληνες!» Ὁντως, μὲ τὴν συνδέουσαν αὐτοὺς πίστιν τοῦ ὁμοθρήσκου, τοῦ ὁμογλώσσου καὶ τοῦ ὁμαίμονος, οἱ Ἑλληνες ἀποδειχθέντες γνήσιοι ἀπόγονοι τῶν Ἑρώων τοῦ Μαραθῶνος, τῶν Θερμοπυλῶν, τοῦ Βυζαντίου καὶ τοῦ 21, ἠνδραγάθησαν «Εὐρωπαϊὸν προμαχοῦντες» καὶ «ἠγεμόνες καὶ διδάσκαλοι τοῖς ἄλλοις γενόμενοι» ἐδίδαξαν, διὰ μίαν εἰσέτι φορὰν τὴν Πανευρώπην καὶ τὸ Πανανθρώπινον τὸ πλατωνικὸν «πᾶν πλῆθος καὶ πᾶς πλοῦτος ἀρετῇ ὑπέκει» (Πλάτωνος Μενέξενος X 240 D-E. - Πρὸβλ. Πλάτωνος Νόμοι 707 Γ καὶ Θουκυδίδου Β 34). Τοῦτο ἀπετελεῖ ἰαχὴν καὶ τῶν εὐσεβῶν προγόνων τῆς Παναγίας Μακκαβαίων «Οὐκ ἐν πλήθει δυνάμεως νίκη πολέμου ἐστίν, ἀλλ' ἢ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἡ ἰσχὺς». Τοῦτο ἐπιβεβαιῶ καὶ ἡ Καινὴ Ἰαθῆκη, ἡ καθ' ὅλα τὰ 27 βιβλία γραφεῖσα ἐλληνιστί, ἀφ' ἧς στιγμῆς, πρὶν ὁ Ἀπόστολος καὶ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης διακηρύξῃ «αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη ἡ νικήσασα τὸν κόσμον, ἡ πίστις ἡμῶν» (Α' Ἰω. 5,5) ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριὴλ ἐχαιρέτισε τὴν Παρθένον τῆς Ναζαρετ ἐλληνιστί «Χαῖρε, κεχαριτωμένη Μαρία» (Λουκ. 1,27).

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ,
ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ τὴν σελ. 87)

μὲν ἄρτον... τὸ δὲ ποτήριον... κόσμου ζωῆς») καὶ τὸ ἀντικαθιστοῦν μὲ τὸ ἀντίστοιχο κείμενο τῆς λειτουργίας τοῦ Χρυσοστόμου («καὶ ποιήσον... τῷ ἁγίῳ»).

β'. Τὸ «Μεταβαλῶν...» δὲν ὑπάρχει στὴ λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου στὶς περισσότερες ἐκδόσεις τῶν Μεγάλων Εὐχολογιῶν καὶ Ἱερατικῶν: Βενετίας 1832, 1862, 1881. Κωνσταντινουπόλεως 1820 («Ἀρχιερατικόν»), 1858, 1875, 1895. Ἀθηνῶν 1865, 1892, 1923, 1927, 1948 («Ἱεροτελεστικόν» Φιλίππων καὶ Νεαπόλεως Χρυσοστόμου), ἄ.ἔ. (Σ. Γιούλη). Ρώμης 1950 («Ἱερατικόν»). Ἀποστολικῆς Διακονίας 1951, 1962, 1971. Ὑπάρχει ὅμως σὲ ἄλλες ἐκδόσεις μὲ ἀνάλογες παραλλαγές μ' ἐκείνες ποὺ συναντήσαμε στὰ χειρόγραφα, ὅπως: Βενετίας 1760, 1795, 1848. Ρώμης 1873 («Εὐχολόγιον τὸ Μέγα»). Ἀποστολικῆς Διακονίας 1971 («Ἀρχιερατικόν»), 1977 καὶ 1987. Στὴ μνημειώδη ἔκδοσις τοῦ J. GOAR ὑπάρχουν καὶ οἱ δύο τύποι, μὲ τὸ «Μεταβαλῶν...» (σελ. 144) καὶ χωρὶς αὐτὸ (σελ. 151 καὶ 155 - κῶδιε Πυρομάλλη). Πρόθεσίς μας δὲν ἦταν νὰ ἰδοῦμε ὅλες τὶς ἐκδόσεις, πρᾶγμα ἐξ ἄλλου ὄχι δυνατό, ἀλλὰ καὶ ἄσκοπο ἀφοῦ οἱ περισσότερες ἐπαναλαμβάνουν τὶς προηγούμενες. Εἶδαμε μόνο αὐτὲς ποὺ εἶχαμε πρόχειρες στὴ διάθεσίς μας.

“ΥΠΕΡΑΓΟΡΑ ΘΡΗΣΚΕΙΑ,,

Του π. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ
Δρ. Θεολ., Δρ. Φιλοσ., Γραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Ἵστερα ἀπὸ ὅσα ἀναφέραμε γιὰ τὸ «μοντέλλο» τῆς ἐκκοσμικεύσεως, τίθεται τὸ ἐρώτημα κατὰ πόσο τὸ «μοντέλλο» αὐτὸ, πὺ προσδιόρισε τοῦλάχιστον στὴ Δύση, τόσο ἀποφασιστικὰ τὸ δρόμο τοῦ μοντέρνου ἀνθρώπου, ἔφθασε σὲ ἀθεράπευτη κρίση, μόνο ὡς πρὸς τὴ μέθοδο. Κατὰ πόσο δηλαδὴ πρόκειται γιὰ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς προσαρμογῆς ὡς πρὸς τὶς δομῆς, ἐνῶ ὁ σκοπὸς καὶ ἡ βασικὴ θέση μπορεῖ νὰ διατηρηθεῖ, ἢ μήπως πρόκειται γιὰ μιὰ κρίση ὡς πρὸς τὸ σκοπὸ, ὡς πρὸς τὸ ὅλο νόημα τοῦ προσανατολισμοῦ, στὸν ὁποῖο βασίζεται τὸ «μοντέλλο» αὐτό.

Ὁ KUENZLER θέτει τὸ ἐρώτημα σχετικὰ μὲ τὸ οἰκολογικὸ πρόβλημα: Μποροῦν οἱ θλάδες στὸ σύστημα τοῦ οἰκονομικοτεχνικοῦ πολιτισμοῦ νὰ καταπολεμηθοῦν καὶ νὰ ἀρθοῦν μόνο μὲ τὴν ἀναθεώρηση τῶν μέσων καὶ τῶν μεθόδων αὐτοῦ τοῦ πολιτισμοῦ; Ἄν ὄχι, τότε τὸ ζήτημα δὲν εἶναι ἂν τὸ «μοντέλλο» πὺ ἀπέτυχε θὰ ἐπιβιώσει, ἐν ὅψει τῆς παρουσίας ἀπειλῆς, στὴν ὁποία τὸ ἴδιο ὁδήγησε, ἀλλὰ τὸ πῶς θὰ παρουσιασθεῖ ἡ μελλοντικὴ εἰκόνα τῆς οἰκολογίας, σὲ συσχετισμὸ μὲ τὸ οἰκονομικοτεχνικὸ πολιτισμὸ πὺ μᾶς περιβάλλει.

Ἡ κρίση τοῦ δυτικοῦ μοντέρνου «μοντέλλου» εἶναι κατὰ τὸν KUENZLER στὸν πυρῆνα τῆς κρίσης τῆς διαφωτίσεως καὶ τῶν ὑποσχέσεων τῆς. Αὐτὸ πὺ ἔμεις ζοῦμε σήμερα εἶναι μιὰ προσθευτικὴ καταστροφή τῆς πίστεως στὴ διάνοια τῆς διαφωτίσεως. Ὅλα τὰ σχετικὰ κινήματα πὺ ἐμπνεύσθησαν ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς διαφωτίσεως ἐμποροῦνται ἀπὸ τὴν ἴδια, ὅτι ἡ ἱστορία ἐξελίσσεται χειραφετημένα, μιὰ αἰσιοδοξία στὴν ὁποία πρόσφερε τὸ θεωρητικὸ θεμέλιο μιὰ μαρξιστικὰ ἐξηρητημένη ἀντίληψη περὶ ἱστορίας.

Αὐτὴ ἡ χειραφετημένη πίστη, πὺ στὴ βάση τῆς ἀποτελεῖ πίστη στὴ δυνατότητα δημιουργίας τῆς παγκόσμιας ἀνθρωπίνης εὐτυχίας, σὰν ἀποτέλεσμα αὐτονομημένης προσπάθειας τοῦ ἀνθρώπου φαίνεται πῶς πέρασσε σὲ κύκλους πολιτικῶν «αἱρέσεων» καὶ ὁπωσδήποτε δὲν ἔχει πλέον καμμιά οὐσιαστικὴ δύναμη. Ἡ ἀπώλεια αὐτῆς τῆς οὐτοπίας εἶναι ἐκείνη πὺ μᾶς ὁδηγεῖ νὰ θέσουμε τὴν παραπάνω ἐρώτηση: Μαζὶ μὲ τὴν κρίση, ἐτέθησαν σὲ ἀμφισβήτηση καὶ οἱ σκοποὶ τοῦ δυτικοῦ «μοντέλλου»;

Σ' αὐτὰ τὰ πλαίσια πρέπει νὰ τοποθετήσουμε τὶς μεγάλες πολιτικοεπαναστατικὲς κινήσεις τοῦ ΙΘ' καὶ τοῦ Κ' αἰῶνος, πὺ ξεκίνησαν μὲ τὴ Γαλλικὴ ἐπανά-

σταση καὶ κινήτοποιησαν τὶς μάξες μὲ τὴν ὑπόσχεση τῆς «ἐνδοκοσμικῆς» σωτηρίας καὶ πὺ τελικὰ καθώρισαν τὶς τύχες ὀλοκλήρων λαῶν. Δὲν πρόκειται μόνο γιὰ τὸν κομμουνισμό, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν ἐθνικισμό, τὸν ἐθνικοσοσιαλισμὸ, τὸν φασισμό, τὸν σιωνισμό ἀλλὰ καὶ τὸν ἀναρχισμό.

Γιὰ τὸ θέμα μας δὲν ἔχει πολὺ σημασία ἡ πολιτικὴ παράταξη· κοινὸ γνώρισμα εἶναι ἡ ἀναγγελία τοῦ «νέου ἀνθρώπου» καὶ ἡ «θεβαιότητα» πῶς ἡ καθεμιὰ ἀπὸ αὐτὲς τὶς παρατάξεις κατέχει τὴ συνταγὴ καὶ μπορεῖ νὰ τὸν κατασκευάσει γιὰ νὰ τοῦ ἀναθέσει τὴν εὐθύνη τοῦ κόσμου, ὡστε νὰ γίνεῖ πραγματικότητα ἡ «νέα ἐποχὴ»!

«Νεκροὶ εἶναι ὅλοι οἱ θεοί!», διακήρυξε ὁ Νίτσε καὶ κατέληξε: «λοιπὸν τώρα θέλουμε νὰ ζήσει ὁ ὑπεράνθρωπος». Ζήτην λοιπὸν ὁ ὑπεράνθρωπος· δὲν ἔχουμε ἀνάγκη ἀπὸ καθενα θεό. «Μόνο μὲ τὸν ὑπεράνθρωπο ἔρχεται στὸ φῶς ἡ ἀληθινὴ ὑπαρξὴ τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὸς ξαναφέρει στὴ γῆ ὅτι σπαταλήθηκε στὸν οὐρανὸ», καταλήγει ὁ Νίτσε καὶ ἐπανέρχεται σὲ ἄλλο σημεῖο: «Σὰς ὀρκίζω, ἀδελφοί μου, μείνετε πιστοὶ στὴ γῆ καὶ μὴ πιστεῦτε σὲ κείνους πὺ σὰς μιλοῦν γιὰ ὑπεργήινες ἐλπίδες. Κατασκευάζουν φαρμάκι, εἴτε τὸ γνωρίζουν εἴτε ὄχι!» (EUGEN FINK, NITZSCHES PHILOSOPHIE, STUTTGART 1960, σ. 59, 61. G. KUENZLER, σ. 10).

Ἡ δημιουργία τοῦ ὑπερανθρώπου ἦταν τὸ κύριο μέλημα τοῦ τρίτου Γερμανικοῦ Ράιχ· «Ζήτην ὁ ὑπεράνθρωπος!»· αὐτὸ ἦταν ἓνα οὐσιαστικὸ σύνθημα τοῦ Χίτλερ. Χαρακτήριζε τοὺς Ἰουδαίους καὶ τοὺς Σλάβους «ἡλίθια θηρία» καὶ διακήρυττε πῶς ὑπάρχει μόνο μιὰ ἀνώτερη φυλὴ, καὶ βάλθηκε νὰ δημιουργήσῃ τοὺς ὑπερανθρώπους τοῦ Νίτσε, «γιὰ τὸ καλὸ τῆς ἀνθρωπότητος», γιὰ τὴν ἀνατολή τῆς «νέας ἐποχῆς»!

Ἐνα ἄλλο μοντέλλο θρησκευτικὸ κηρύχθηκε ἀπὸ τοὺς θεωρητικούς τοῦ μαρξισμοῦ - λενινισμοῦ.

«Γιὰ νὰ γίνεῖ κύριος τῶν αἰσθημάτων του ὁ ἄνθρωπος, γιὰ νὰ ὑψώσει τὸ ἐνστικτὸ του σὲ ὕψος τῆς συνειδήσεως, γὰ τὰ καταστήσει ὀλότελα διαφανῆ, θὰ θέσει σὰν σκοπὸ νὰ προχωρήσῃ μὲ τὴ θέλησή του μέχρι τὰ ἀκρότατα βάθη τοῦ ὑποσυνειδήτου καὶ ἔτσι νὰ φθάσει σ' ἓνα ἐπίπεδο, σὲ ὑψηλότερο κοινωνιολογικὸ τύπο, καὶ ἂν θελήσει, νὰ κατασκευάσει τὸν ὑπεράνθρωπο. Ὁ ἄνθρωπος θὰ εἶναι ἀσύγκριτα ἰσχυρότερος, εὐφύστερος καὶ λαμπρότερος. Τὸ σῶμα του θὰ εἶναι πὺ ἀρμο-

Η ΣΕΛΙΔΑ ΤΗΣ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΑΣ

Με τή ΜΑΡΙΑ ΜΑΤΖΑΡΗ - ΜΙΧΑΗΛ

4. Ἡ πρεσβυτέρα - σύζυγος

Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Γάμου, καλή μου πρεσβυτέρα, φέρνει στή μνήμη μας ὀνόματα γυναικῶν, πού στάθηκαν, ὡς σύζυγοι, δίπλα σέ ἀνθρώπους ξεχωριστά καλεσμένους ἀπό τὸ Θεό. Πῆραν δὲ πλούσια τὴν εὐλογία καὶ τὴ χάρη του, γιὰ νὰ διακονήσουν στὸ ἔργο τῆς σωτηρίας τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ.

Τὰ ζευγάρια αὐτὰ ἐπικαλεῖται ὁ ἱερεὺς κατὰ τὴν ὥρα τελέσεως τοῦ μυστηρίου τοῦ Γάμου, γιὰ νὰ ζητήσει τὴν ἴδια ἀκριβῶς εὐλογία καὶ γιὰ τὸ νέο ζευγάρι.

Θά ἔλεγε κανεὶς ὅτι ἡ εὐχὴ αὐτὴ γράφτηκε ἀκριβῶς γιὰ τὴν περίπτωση τῆ δικῆ σας. Καὶ ὁ δικός σας γάμος χρειαζόταν πλούσια τὴν εὐλογία καὶ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ, γιατί εἶχε τὸν ἴδιο σκοπὸ μὲ τὰ ζευγάρια αὐτὰ καὶ παρόμοια ἀποστολή.

Ὁ Ἀβραάμ καὶ ἡ Σάρρα, ὁ Ἰσαὰκ καὶ ἡ Ρεβέκκα, ἦταν οἱ γενάρχαι τοῦ περιούσιου λαοῦ τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Ἰωσήφ καὶ ἡ Ἀσυνὲθ ἦταν τὸ ζευγάρι πού ἀγκάλιασε μεγαλόκαρδα τ' ἀδέλφια του καὶ τοὺς ζέστανε μὲ τὴν ἀγάπη του.

Ὁ Μωϋσῆς καὶ ἡ Σεπφώρα μὲ τὴ θαυμαστὴ χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν πλούσια εὐλογία, ὁδήγησαν τὸν Ἰσραὴλ στὴ γῆ τῆς Ἐπαγγελίας.

νικό, οἱ κινήσεις του πιδ ρυθμικές καὶ ἡ φωνή του πιδ μελωδική... ὁ μέσος τύπος ἀνθρώπου θά ὑψωθεῖ μέχρι τὸ ἐπίπεδο τοῦ Ἀριστοτέλη, τοῦ Γκαίτε καὶ τοῦ Μάρξ. Καὶ πᾶνω ἀπὸ αὐτὲς τίς ὁροσειρὲς θά ὑψωθοῦν καὶ νέες κορυφές» (L. TROTZKI, LITERATUR UND REVOLUTION, BERLIN 1968, σελ. 214 ἐξ., βλ. καὶ G. KUENZLER, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 15-16).

Τέλος ὁ Ἰωακείμ μὲ τὴν Ἄννα καὶ ὁ Ζαχαρίας μὲ τὴν Ἐλισάβετ ἔγιναν οἱ πρόδρομοι ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ διὰ τῆς Παναγίας καὶ τοῦ Προδρόμου.

Καὶ τὸ δικό σας ζευγάρι δὲν λαχτάρησε νὰ γεμίσει τὸ νὰ τῆς Ἐνορίας σας μὲ τὰ παιδιά τοῦ Θεοῦ; Σὺ, καλή μου πρεσβυτέρα, δὲν ἀγκαλιάζεις μὲ περίσσια ἀγάπη, μεγαλόκαρδα, μαζί μὲ τὸν ἱερέα - σύζυγό σου, τοὺς κουρασμένους ἐνορίτες σας; Σκοπός καὶ λαχτάρια καὶ τῶν δύο σας δὲν εἶναι, μὲ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν εὐλογία του, νὰ δεῖξετε στοὺς ὁδοιπόρους τῆς ζωῆς, τὸ δρόμο πού ὁδηγεῖ στὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας, στὴ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν;

Πῶς, λοιπόν, νὰ μὴ φέρνετε στὸ νοῦ σας τὰ φωτεινὰ παραδείγματα τῶν ζευγαριῶν πού ἀναφέρει ἡ εὐχὴ τοῦ Γάμου καὶ νὰ μὴ ζητᾶτε καὶ σεῖς, ὄχι μόνο ἐκείνη τὴ στιγμή ἀλλὰ καθημερινά, τὴν ἴδια εὐλογία ἀπὸ τὸ Θεό καὶ ἀκόμα νὰ θέλετε νὰ σᾶς χαρίξει ὁμοφροσύνη, ἐνότητα, εἰρήνη καὶ δύναμη γιὰ νὰ φέρετε μέχρι τέλους τὴν ἀποστολή σας;

Δὲν ἔχουμε λεπτομερεῖς πληροφορίες γιὰ τὴ συμβολὴ τῶν γυναικῶν αὐτῶν. Ἀλλὰ τὸ ὅτι τὰ ὀνόματά τους γράφτηκαν στὴν Ἁγία Γραφή, δίπλα στίς ἡγετικές ἐκεῖνες μορφές, εἶναι φανερό ὅτι ἡ συμβολὴ τους ἦταν καθοριστική.

Εἶναι, μεγάλη ἀλήθεια, ὅτι πίσω ἀπὸ κάθε μεγάλο ἄνδρα, κρύβεται μιὰ δυναμικὴ γυναίκα.

Ἡ σύζυγος τοῦ ἱερέως μπορεῖ μέσα στὴν ἀφάνεια νὰ κρύβει ἀπέραντη ὑπομονή, πλούσια ἀγάπη, ἐντονη πνευματικὴ ζωὴ, πνεῦμα θυσίας, πραότητα, θαυμαστὴ καλοσύνη, ἀρετὲς πού ἔχουν μεγάλη δύναμη ἀκτινοβολίας. Ἕνα χαμόγελο πού

ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΑΞΗ ΚΑΙ ΨΑΛΜΩΔΙΑ ΣΤΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟ ΝΑΟ Κ/ΠΟΛΕΩΣ (*)

Τοῦ Πρωτοπρ. κ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΦΑΡΑΣΟΓΛΟΥ

ΠΕΡΙ ΗΧΩΝ
ΑΠΟ ΤΟ ΑΓΡΑΦΟ ΤΥΠΙΚΟ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ
ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ¹⁰²

Σύμφωνα με τὸ ἄγραφο τυπικὸ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καθορίζονται οἱ ἤχοι τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ ψάλλει ὁ Πρωτοψάλτης σὲ κάθε περίπτωση ὡς ἑξῆς:

Δευτέρα: Χερουβικὸ-Κοινωνικὸ, σὲ ἤχο α'.

Τρίτη: Χερουβικὸ-Κοινωνικὸ, σὲ ἤχο βαρῦ.

Τετάρτη: Χερουβικὸ-Κοινωνικὸ, σὲ ἤχο δ' ἄγια.

Πέμπτη: Χερουβικὸ-Κοινωνικὸ, σὲ ἤχος πλ. δ'.

Παρασκευή: Χερουβικὸ-Κοινωνικὸ, σὲ ἤχο πλ. α'.

Σάββατο: Χερουβικὸ-Κοινωνικὸ, σὲ ἤχο τῆς ἐβδομάδας πὺ ἀποδίδεται ἢ σὲ πλ. α'.

1η Σεπτεμβρίου: Χερουβικὸ-Κοινωνικὸ, σὲ ἤχο α'.

14η Σεπτεμβρίου: Χερουβικὸ-Κοινωνικὸ, σὲ ἤχο δ' ἄγια.

Παραμονὴ Χριστουγέννων: Χερουβικὸ - Κοινωνικὸ, σὲ ἤχο β'.

Χριστούγεννα: Χερουβικὸ-Κοινωνικὸ, σὲ ἤχο α'.

26η Δεκεμβρίου: Χερουβικὸ-Κοινωνικὸ, σὲ ἤχο β'.

Πρωτοχρονιά: Χερουβικὸ-Κοινωνικὸ, σὲ ἤχο α'.

Παραμονὴ Θεοφανείων: Χερουβικὸ-Κοινωνικὸ, σὲ ἤχο β'.

Θεοφάνεια: Χερουβικὸ-Κοινωνικὸ, σὲ ἤχο βαρῦ.

7η Ἰανουαρίου: Χερουβικὸ-Κοινωνικὸ, σὲ ἤχο β'.

Σταυροπροσκυνησεως: Χερουβικὸ-Κοινωνικὸ, σὲ ἤχο δ' ἄγια.

Λαζάρου: Χερουβικὸ-Κοινωνικὸ, σὲ ἤχο α'.

Βαῖτων: Χερουβικὸ-Κοινωνικὸ, σὲ ἤχο δ' ἄγια.

Πάσχα: Χερουβικὸ-Κοινωνικὸ, σὲ ἤχο α'.

Θωμᾶ: Χερουβικὸ-Κοινωνικὸ, σὲ ἤχο α'.

Μεσοπεντηκοστή καὶ Ἀνάληψη: Χερουβικὸ-Κοινωνικὸ, σὲ ἤχο δ' ἄγια.

Πεντηκοστή: Χερουβικὸ-Κοινωνικὸ, σὲ ἤχο βαρῦ.

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 28 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1 τεύχους.

102. Βλ. σχετ.: Θεοδώρου Χατζηθεοδώρου, Ἐπιθ. μέθοδος τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς, Ἀθήναι 1977, σελ. 105.

ἀνθίζει στὰ χεῖλη τῆς σύζυγου καὶ μιὰ τρυφερὴ ἐκδήλωση, γεμάτη ἀγάπη, εἰσχωρεῖ στὴν καρδιὰ τοῦ συζύγου - ἱερέως καὶ τοῦ χαρίζουν ξεκούραση, θάρρος καὶ κουράγιο γιὰ τὴν ἀποστολὴ του. Γιατὶ βλέπει ὅτι ἡ σύζυγός του εἶναι ἡ πρεσβυτέρα πὺ κρύβει μέσα τῆς μιὰ ψυχὴ ἱερέως.

Καλὴ μου πρεσβυτέρα,

Δὲν θὰ πρέπει νὰ τὸ κρύψουμε, ὅτι δυστυχῶς, ὑπάρχουν μερικὲς πρεσβυτέρες, πὺ δὲν ἔχουν αὐτὴ τὴν ψυχὴ τοῦ ἱερέως. Εἶναι ἐκεῖνες, πὺ νιώθουν ἀδύναμες μπροστὰ στὴν προσπάθεια, δειλὲς στὴ θυσία, ἐπιπόλαιες, πὺ διαρκῶς ἐπαναλαμβάνουν ὅτι γιὰ νὰ εἶναι κανεὶς εὐτυχισμένος πρέπει νὰ εἶναι πλούσιος. Πῶς γιὰ νὰ ἀπολαύσεις τὴ ζωὴ, εἶναι ἀνάγκη ἂν ὄχι νὰ περιφρονῆσεις, τοῦλάχιστον νὰ λησμονῆσεις τοὺς ἄλλους.

Ναί, καλὴ μου, μιὰ τέτοια σύζυγος ἱερέως, θὰ φέρει, πολὺ περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι νομίζει, τὴ φοβερὴ εὐθύνη τοῦ ἀποτυχημένου ἱερέως, στὸν ὁποῖο ξεθώριασε ἡ κλήση του καὶ ἐρήμωσε ἡ ἐνορία του.

Δὲν εἶναι ὑπερβολὴ ἂν ποῦμε ὅτι πίσω ἀπὸ

ἕναν ἱερέα μὲ θερμὴ ἱερατικὴ κλήση καὶ ζωντανὴ ἐνορία, κρύβεται μιὰ εὐσεβὴς πρεσβυτέρα.

Αὐτὴ ἡ πρεσβυτέρα - σύζυγος, ξέρει περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη γυναίκα νὰ ἀγαπάει τὸ σύζυγό τῆς, νὰ τὸν νιώθει κοντὰ τῆς, δικὸ τῆς, μὰ ταυτόχρονα νὰ τὸν σέβεται ὡς ἱερέα τοῦ Ἰψίστου. Μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ πιὸ τρυφερὴ σύζυγος ἀλλὰ νὰ κρατᾶει τὴν ἀπόσταση πὺ τὴν χωρίζει ἀπὸ τὸ Ἅγιο Βῆμα. Ζεῖ κατὰ κάποιον τρόπο τὸ μυστήριον τῆς Παναγίας, πὺ κρατοῦσε τρυφερὰ τὸ παιδί τῆς καὶ ταυτόχρονα βάσταζε τὸ Θεὸ τῆς.

Ναί, καλὴ μου πρεσβυτέρα,

εἶσαι ἡ πιὸ προνομιούχος σύζυγος. Ἡ ζωὴ σου εἶναι συνυφασμένη μὲ τὴν ἀποστολὴ σου. Σὲ σένα ἡ πεζόττητα, ἡ μοναξιά, ἡ ἀνία, πὺ φοβίζου τὶς ἄλλες γυναῖκες συζύγους, δὲν βρίσκουν χωρὸ κενὸ γιὰ νὰ σὲ πλησιάσουν. Ὁ γάμος σου εἶναι τὸ μυστήριον τῆς ἐνώσεως δύο ἀνθρώπων γιὰ πάντα. Δύο ἀνθρώπων πὺ τοὺς εὐλόγησε ὁ Θεὸς ξεχωριστὰ γιὰ νὰ σταθοῦνε ἐνωμένοι στὴν ὑπηρεσία Του καὶ στὴ διακονία τῶν παιδιῶν Του, γιὰ νὰ ἐπικρατήσει ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ στὴ γῆ μας.

Δεσποτικές εορτές: Χερουβικό-Κοινωνικό, σέ ἦχο α' ἢ πλ. α'.

Θεομητορικές εορτές: Χερουβικό-Κοινωνικό, σέ ἦχο δ' ἄγια.

Ἐορτές Ἀγίων: Χερουβικό-Κοινωνικό, σέ ἦχο τῆς ἡμέρας.

Ἐγκαίνια καὶ Ἐγκαίνιων (13 Σεπτ.): Χερουβικό-Κοινωνικό, σέ ἦχο βαρύ.

Μεταμορφώσεις: Χερουβικό-Κοινωνικό, σέ ἦχο δ' ἄγια¹⁰³.

Τὸ «Ἵπερευλογημένη» ψάλλεται πάντοτε σέ ἦχο β'.

Οἱ Δοξολογίες:

Τις Κυριακὲς σύμφωνα μὲ τὸν ἦχο τῆς ἡμέρας.

Τις Δεσποτικές, Θεομητορικές καὶ εορτὲς τῶν Ἀγίων, σύμφωνα μὲ τὸν ἦχο τοῦ Δοξαστικοῦ.

Τὰ Χριστούγεννα καὶ τὰ Θεοφάνεια σέ ἦχο β' (σύντομος), σύμφωνα μὲ τὸν ἦχο τοῦ «Καὶ νῦν».

Τις εορτὲς τοῦ Σταυροῦ (Ἵψώσεως καὶ Σταυροπροσκυήσεως) σέ ἦχο δ' ἄγια (ἀργές).

Τὸ «Σήμερον σωτηρία» ψάλλεται σύμφωνα μὲ τὸν ἦχο τῆς Δοξολογίας, ἢ σέ δ'.

ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΕΣ, ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΙ ΚΑΙ ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΙ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟῦ ΝΑΟῦ ΣΤΟΝ Κ' ΑΙΩΝΑ

ΙΑΚΩΒΟΣ ΝΑΥΠΛΙΩΤΗΣ

(Ἄρχων Πρωτοψάλτης

τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας)¹⁰⁴

Ὁ Ἰάκωβος Ναυπλιώτης γεννήθηκε στὴ Νάξο τὸ ἔτος 1864. Πολὺ μικρὸς πῆγε στὴν Κωνσταντινούπολη,

103. Τοὺς ἦχους τῶν Χερουβικῶν μαρτυροῦν πολλὲς φορὲς καὶ τὰ σχετικὰ Κοινωνικά τῶν ἀναφερομένων εορτῶν, τὰ ὁποῖα περιλαμβάνονται στὰ κλασσικὰ μουσικὰ ἐγχειρίδια ἢ τοὺς πανδέκτας, ποὺ ἔχουν τονισθεῖ στὸν ἀνάλογο ἦχο. (Συγκριμένα δὲς: Θεοδώρου Φωκαέως, Ταμείων Ἀνθολογίας, Κωνσταντινούπολις, 1869, τόμος Γ' καὶ Ἰωάννου Λαμπαδαρίου καὶ Στεφάνου Α' Δομεστίου, Πανδέκτη τῆς Ἱερᾶς Ἐκκλ. Ἵμνωδίας τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ, Κων/πολις 1851, τόμος Δ').

104. α) Κατὰ τὰ ἔτη 1905 - 1911, τῆ θέσι τοῦ Πρωτοψάλτου ἐκράτησε ὡς Τοποτηρητῆς ὁ Ἀριστείδης Νικολαΐδης. Ὁ Ἀριστείδης Νικολαΐδης γεννήθηκε στὴν Κωνσταντινούπολη τὸ ἔτος 1851. Ἦταν μαθητῆς τοῦ περίφημου μουσικοῦ καὶ συνθέτη Ἰωάννου Πρωτοψάλτου. Ὁ Ἀριστείδης Νικολαΐδης προσλήφθηκε στὸν Πατριαρχικὸ Ναὸ τὴν 1η Ἰουλίου 1882 ὡς Α' Δομῆστικος καὶ ἀπὸ 2 Φεβρουαρίου 1888 μέχρι 4 Νοεμβρίου 1905 ἦταν Λαμπαδάριος τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ὁ Παναγιώτης Ἀντωνέλλης στὸ βιβλίον του «Ἡ Βυζαντινὴ Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ», τὸν χαρακτηρίζει «διακεκριμένο μουσικὸ καὶ ἱεροψάλτη ἐκ τῶν κρατίστων» διακρινόμενον «διὰ τὴν δεξιότητάν καὶ τὸ ἔξοχον σεμνοπρεπὲς αὐτοῦ ἕφος ἐν τῷ ψάλλειν» (Π. Ἀντωνέλλης, Ἡ Βυζαντινὴ Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ, Ἀθῆναι 1956, σελ. 130). β) Τὰ προηγούμενα ἔτη μέχρι τὸ ἔτος 1905 τὰ καλύπτει ὁ Ἄρχων Πρωτοψάλτης τῆς Μεγ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Γεώργιος Βιολάκης, ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ ὁ τελευταῖος Πρωτοψάλτης τοῦ 10' αἰῶνα (1875 - 1905).

ὅπου διακρίθηκε γιὰ τὴν ἐξαιρετικὴ του καλλιφωνία καὶ ἀμέσως προσλήφθηκε τὸ ἔτος 1878 Α' Κανονάρχης στὸν Πατριαρχικὸ Ναὸ. Μία θέση καὶ ἕνα ἀξίωμα πολὺ ζηλευτό, γιὰτὶ παίζει σπουδαῖο ρόλο πάνω στὸν πατριαρχικὸ χορὸ μὲ τὸ κανονάρχημα, τὸ ἰσοκράτημα καὶ τὴν ὄλη τυπικὴ τάξη ποὺ γωρίζει καλὰ καὶ κατευθύνει καὶ τοὺς ἄλλους¹⁰⁵.

Ὁ Ἰάκωβος ἀφοῦ πέρασε διαδοχικὰ ὅλα τὰ στάδια τῆς μουσικῆς ἱεραρχίας χειροθετήθηκε τὸ ἔτος 1911 Ἄρχων Πρωτοψάλτης τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἀπὸ τὸν Πατριάρχη Ἰωακείμ τὸν Γ'. Ἀπὸ τὴν ἐξέχουσα λοιπὸν αὐτὴ θέσι ὁ Ἰάκωβος «κατηύθυνε» σὰν θυμίαμα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τίς προσευχὲς τῶν χριστιανῶν μὲ τὴ γλυκειὰ του μελωδία μέχρι τὸ ἔτος 1938, δηλαδὴ ἐπὶ 28 χρόνια. Ἔτσι ὁ Ἰάκωβος παρουσιάζει ἐξηκονταετὴ συνεχὴ ὑπηρεσία στὸ μουσικὸ θωμὸ τῆς Ἐκκλησίας, στὸν Πάνσепτο Πατριαρχικὸ Ναὸ.

Στὸ διάστημα αὐτὸ εἶχε τὴν εὐκαιρία νὰ ἀκούσει τοὺς προκατόχους του, τὸ Λαμπαδάριο Νικόλαο Βυζάντιο, καὶ τοὺς Πρωτοψάλτες Ἀριστείδη Νικολαΐδη, Γεώργιο Βιολάκη καὶ Γεώργιο Ραιδεστινὸ τὸν Β', σύγχρονο τοῦ Ἰωάννου Βυζαντίου καὶ Κωνσταντίνου Βυζαντίου, ποὺ ἤκμασαν περὶ τὸ 1780 καὶ πρόλαβαν νὰ ἀκούσουν τὸ Δανιὴλ, τὸν Ἰάκωβο Πελοποννήσιο, τὸν Πέτρο τὸν Βυζάντιο καὶ τὸ Γρηγόριο, τοὺς μεγάλους μελοποιούς καὶ Πρωτοψάλτες.

Ἐπίσης στὸ διάστημα αὐτὸ εἶδε νὰ ἀνέρχονται στὸν Οἰκουμενικὸ Θρόνον δεκατέσσερις Πατριάρχες.

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ τοῦ Ε' (1913 - 1918), ὁ «Ἐκκλησιαστικὸς Μουσικὸς Σύλλογος Φαναρίου ORFEON» ἔχει καταγράψει καὶ ἀπαθανάτισει τὴν φωνὴν του σὲ δίσκους μὲ διάφορα ἐκκλησιαστικὰ μαθήματα.

Ὁ Ἰάκωβος ἐξέδωσε μὲ τὴν Πατριαρχικὴ Σφραγίδα μαζί μὲ τὸ Δομῆστικο Κωνσταντίνου Κλάβδα στὴν Κωνσταντινούπολη τὸ ἔτος 1899 σὲ δύο τόμους τὸ Δοξαστάριο τοῦ Πέτρου Πελοποννησίου «τὸ ἐξηγηθὲν πιστῶς ἐκ τῆς ἀρχαίας εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς Γραφήν» ἀπὸ τὸν Γεώργιον Βιολάκη¹⁰⁶.

Δίδαξε τὴ Βυζαντινὴ Μουσικὴ στὴν Πατριαρχικὴ Μουσικὴ Σχολὴ τοῦ Φαναρίου.

(Συνεχίζεται)

105. Ἀγγέλου Βουδούρη, Οἱ Μουσικοὶ Χοροὶ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας κατὰ τοὺς κάτω χρόνους, εἰς Ὁρθοδοξία 9(1934) 534. (Καὶ ἀνάτυπον 1935, σελ. 16).

106. Δοξαστάριο Πέτρου Πελοποννησίου, Κωνσταντινούπολις 1899, σελ. 1.

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

Χαίρετε σπήλαια...

Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ τῆς ὁδύνης ἀποκρίνεται μεγαλόφωνα — σὰν πραγματικὸς ἐθνάρχης — στοὺς Ἑλληνες ποὺ τὸν πίεζαν νὰ φυγαδευτεῖ γιὰ νὰ σώσει τὴ ζωὴ του. Ἡ φωνὴ Γρηγορίου τοῦ Ε' θυμίζει τὴ στάση τῶν μεγάλων πατέρων τῆς Ἐκκλησίας:

«Μὴ μὲ παρακινήτε εἰς φυγὴν, μὴ θέλετε νὰ σωθῶ ἢ ὦρα τῆς φυγῆς μου θὰ ἦτον ἀρχὴ σφαγῆς, ὦρα σπαθιοῦ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν ἄλλην Χριστιανοσύνην. Εὐμορφο πρᾶγμα θέλετε νὰ κάμω. Μεταμορφωμένος μὲ καμιὰ προβιά εἰς τὴν πλάτην, νὰ φεύγω εἰς τὰ καράβια ἢ ἀσφαλισμένους εἰς πρεσβείαν φιλικὴν νὰ ἀκούω εἰς τοὺς δρόμους τὰ ὄρθρα τῶν ἐθνῶν μου νὰ σπαράττουν εἰς τὰ χέρια τοῦ δημίου... Εἶμαι Πατριάρχης διὰ νὰ σώσω τὸν λαόν μου, ὄχι νὰ τὸν ρίψω εἰς τὰ μαχαίρια τῆς γενιτσариᾶς· ὁ θάνατός μου ἴσως χρησιμεύσῃ περισσότερο παρ' ὅτι ἐδυνάμουν νὰ φαντασθῶ πὺς θὰ ὤφελῃ ἡ ζωὴ μου. Ὁχι, δὲν θὰ χρησιμεύσω ἐγὼ περιγελος τῶν ζώντων καὶ περπατώντας μὲ διάκους καὶ μὲ ἄρχοντας εἰς τοὺς δρόμους τῆς Ὁδησοῦ νὰ δακτυλοδείχνουν τὰ παιδιὰ: «ἰδοὺ ὁ φονιάς Πατριάρχης!»). Τετάρτη φορὰ δὲν θ' ἀνεβῶ πλέον εἰς τὰ μοναστήρια τοῦ Ἁθῶνος· δὲν τὸ θέλω. Χαίρετε σπήλαια καὶ κορυφαὶ τοῦ ἱεροῦ βουνοῦ! Ἐγὼ ὑπάγω ὅπου μὲ καλεῖ, μὲ θιάζει ἡ γνώμη μου, ἡ μεγάλη μοῖρα τοῦ ἔθνους καὶ ὁ οὐράνιος Θεός, ὁ ἔφορος τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων...».

... τοῦ πρέπει!

«ΤΙΜΑ τὸν ἀτίμητο κι εἶναι τιμὴ δική σου. Τίμα τὸν τιμημένο γιὰ τὸ πρέπει». Ἀσφαλῶς τὸ δεῦτερο μέρος τῆς παροιμιᾶς ἐκφράσας ὁδήγησε τοὺς Ἀκαδημαϊκοὺς νὰ βραβεύσουν τὸν πρωτοπρεσβύτερο π. Εὐάγγελο Μαντζουνέα γιὰ τὸ θεολογικὸ, ἐπιστημονικὸ καὶ κοινωνικὸ ἔργο του. Ὁ σεβαστὸς π. Εὐάγγελος — ὅπως εἶναι γνωστὸ — εἶναι διδάκτωρ Νομικῆς καὶ προσφέρει τίς πολυτίμες ὑπηρεσίες του εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μας, τόσο ὡς Γραμματεὺς τῆς Συνδικτικῆς Ἐπιτροπῆς Νομοκανονικῶν Δογματικῶν καὶ Ἡθικῶν Ζητημάτων ὅσο — καὶ κυρίως — ὡς ἐφημέριος τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Χρυσοσπηλαιωτίσεως.

Ὁ π. Εὐάγγελος γεννήθηκε στὸ Δεῦκτρο Μεσσηνίας τὸ 1920. Πρωτότοκος πολύτεκνος οἰκογένειας.

Ἀπὸ νωρὸς γνώρισε τὴ βιοπάλη γιὰ νὰ μπορέσει νὰ μορφωθεῖ. Μετὰ τὴν ἀποφοίτησή του ἀπὸ τὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (1956) χειροτονεῖται διάκονος καὶ πρεσβύτερος τὸ 1958. Τὸ 1964 ἀποφοιτᾷ ἀπὸ τὴ Νομικὴ Ἀθηνῶν καὶ δυὸ χρόνια ἀργότερα παίρνει τὸ πτυχίον τῶν Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν. Στὴ συνέχεια κἀνόνητος χροῖσῃ ὑποτροφίας πηγαίνει εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Μύνστερ Δ. Γερμανίας. Ἐκεῖ εἰδικεύεται εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸ Δίκαιο. Παράλληλα ἐφημερεύει, ἀναπτύσσοντας σπουδαιότατη δράση μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ἐργατῶν. Τὸ 1977 ἀναγορεύθηκε διδάκτωρ τῆς Νομικῆς. Σὲ δεκάδες μετριοῦνται τὰ συγγράμματα τοῦ π. Εὐαγγέλου, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς διαφόρους τομεῖς.

Ὁ «Ἐφημέριος» συγχαίρει τὸν τιμηθέντα λευτῆ καὶ τοῦ εὔχεται ἐπὶ πολλὰ χρόνια νὰ ὀρθοτομῇ αὐτὸν λόγον τῆς ἀληθείας».

Ἀπόλυτη ἐπιτυχία.

ΤΟ ΒΡΑΔΥ τῆς Πέμπτης 9 Μαρτίου, εἰς τὴν αἴθουσα διαλέξεων τοῦ ξενοδοχείου «Μεγάλῃ Βρετανία» — σὲ πανηγυρικὴ συγκέντρωση — γιορτάσθηκαν τὰ πενήντα χρόνια τῆς Ἐνώσεως Δημοσιογράφων Ἰδιοκτητῶν Περιοδικοῦ Τύπου. Μίλησε ὁ πρόεδρος τῆς Ε.Δ.Ι.Π.Τ. κ. Βλάσης Σωκρατείδης ὁ ὁποῖος ἀναφέρθηκε εἰς τὸ ρόλο τοῦ Περιοδικοῦ Τύπου εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ τόνισε ὅτι ὁ Τύπος δρᾷ εἰς τὴν ἐπίκεντρο μίαν ζωτικὴν κοινωνίαν, προάγοντας τοὺς θεομῶν καὶ ὑπηρετώντας τους. Ἐπίσης ὁ γεν. Γραμματεὺς τῆς Ε.Δ.Ι.Π.Τ. κ. Διονύσιος Μαγκλιθέρας ἀνέφερε τοὺς τιμώμενους ἀπὸ τὴν Ἐνωση. Αὐτοὶ ἦσαν: «ἡ Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων, οἱ ἀγωνιζόμενοι Κύπριοι Ἑλληνες Ἀδελφοί, οἱ χειμαζόμενοι Βορειοηπειῶτες Ἀδελφοί, ὁ Ἀκρίτας Δάσκαλος, ὁ Ἑλληνας Ναυτικός καὶ ἡ Ἀδελφὴ Νοσοκόμος τοῦ πολιτικοῦ καὶ στρατιωτικοῦ τομέα. Ἐπίσης σ' ἐνδειξὴ εἰδικῆς ἀναγνωρίσεως δόθηκαν συμβολικὲς ἐνισχύσεις εἰς τὸν Μειόχην τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σινᾶ ποὺ ἀποτελεῖ μετερίζι τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς τὴν περιοχὴν, εἰς τὴν ἀκριτικὴν Σαμοθράκην, εἰς τὸ Σωματεῖο αὐτιστικῶν παιδιῶν καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴ Ἐνωση κατὰ τῆς ἐπιληψίας».

Ἦσαν μιὰ ἐκδήλωση ποὺ τὴ χαρακτηριστεῖς ἡ ζεστασιά, ὁ ἐθνικὸς παλμός· μὲ δυὸ λόγια: ἡ ἀπόλυτη ἐπιτυχία.